

KIRJASTO HANKETYÖN KUMPPANINA

Case: Jyväskylän ammattikorkeakoulun
matkailu-, ravitsemis- ja talousala

Birgitta Kurvinen

Opinnäytetyö
Marraskuu 2009

Palvelujen tuottamisen ja johtamisen koulutusohjelma

Matkailu-, ravitsemis- ja talousala

Tekijä(t) KURVINEN, Birgitta	Julkaisun laji Opinnäytetyö	Päivämäärä 2.11.2009
	Sivumäärä 74	Julkaisun kieli suomi
	Luottamuksellisuus () saakka	Verkkojulkaisulupa myönnetty (X)
Työn nimi KIRJASTO HANKETYÖN KUMPPANINA Case: Jyväskylän ammattikorkeakoulun matkailu-, ravitsemis- ja talousala		
Koulutusohjelma Palvelujen tuottamisen ja johtamisen koulutusohjelma		
Työn ohjaaja(t) PAUKKU, Päivi		
Toimeksiantaja(t) Jyväskylän ammattikorkeakoulu, kirjasto- ja tietopalvelut		
Tiivistelmä Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää Jyväskylän ammattikorkeakoulun (JAMK) kirjaston sekä tutkimus- ja kehittämistoiminnan (T&K) välisen yhteistyön ja kumppanuuden lähtökohdat sekä laatia ehdotuksia yhteistyötä tukevan toimintamallin löytämiseksi ja kehittämiseksi. Tutkimustehtävänä oli etsiä ja kuvata JAMK:n matkailu-, ravitsemis- ja talousalan hanketyöntekijöiden tiedonhankintaan liittyviä ongelmia sekä etsiä tiedonhankintaan vaikuttavia tekijöitä ja ratkaisuehdotuksia. Tutkimus toteutettiin laadullisesti ja aihetta lähestyttiin osallistavan keskustelun, kyselyn ja haastattelun avulla. Hankehenkilöstön ja kirjaston yhteisessä työpajassa selvitettiin hanketyön eri vaiheisiin liittyviä tiedonhankinnan ongelmia ja hankkeen aikaisia tietopalvelutarpeita. Ammattikorkeakoulujen (AMK) kirjaston johtajille ja tietopalvelupäälliköille osoitetussa sähköpostikyselyssä selvitettiin ammattikorkeakoulujen kirjastojen ja hanketyön välisiä yhteistyömuotoja. Projektipäällikön haastattelu täydensi kuvaa informaation arjesta; siitä minkälaisia kysymyksiä yritystietopalvelu ratkaisee ja minkälaisia palveluja siltä toivotaan. Hankehenkilöstön tiedonhankintaan liittyvät ongelmat ovat monenlaisia ja vaihtelevat hanketyön eri vaiheissa ja eri tehtävissä. Alkuvaiheen ongelmat liittyvät hankkeen taustakartoitukseen, rahoituksen saamiseen, hankehakemusten tekemiseen ja yhteistyökumppaneiden etsimiseen. Loppuvaiheen ongelmat liittyvät tuotosten julkistamiseen ja hyvien käytänteiden jakamiseen. Tietopalveluasiantuntijan osaamista ja apua kaivattiin hanketyön eri vaiheisiin. Tieto meneillään olevista tutkimuskohteista ja hankkeista lisää kirjastoammattilaisten T&K-osaamista ja parantaa palvelua. Kesällä 2007 AMK-kirjastoissa ei ollut suunnitelmallisia ja rakennettuja yhteistyömuotoja hanketyöntekijöiden kanssa. Hankehenkilöstö nähtiin kirjaston henkilöstöasiakkaana. Yritysassiakkaiden palvelua vaikeuttavat tekijänoikeudelliset asiat. Verkostoituminen ja henkilökohtaiset kontaktit ovat tärkeitä yhteistyötä rakennettaessa. Saatuja tuloksia on jo käytetty hanketyöntekijöiden tiedonhankinnan koulutuksissa ja kirjaston tiedonhankinnan verkkokurssin suunnittelussa. Tuloksia ja toimenpide-ehdotuksia on tarpeen testata aidossa hankeympäristössä. Tutkimuksesta hyötyvät AMK-kirjastot, jotka pohtivat palvelujen kohdentamista ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehittämistyössä oleville ja heidän asiakasryhmilleen.		
Avainsanat (asiasanat) ammattikorkeakoulu, tutkimus- ja kehittämistoiminta, hanketyöntekijät, tiedonhankinta, kirjastot, yhteistyö		
Muut tiedot		

Author(s) KURVINEN, Birgitta	Type of publication Bachelor's Thesis	Date 02112009
	Pages 74	Language Finnish
	Confidential () Until	Permission for web publication (X)
Title UNIVERSITY LIBRARY PARTNERING RESEARCH AND DEVELOPMENT Case: JAMK University of Applied Sciences, School of Tourism and Service Management		
Degree Programme Service Management		
Tutor(s) PAUKKU, Päivi		
Assigned by JAMK University of Applied Sciences, Library and Information Services		
Abstract The aim of the study was to find out some starting points for a partnership between the University Library and the R&D department staff and to make suggestions for a model of partnership operations in JAMK University of Applied Sciences. The research theme was to find and describe the problems the R&D encounters with the acquisition of information, and to find solutions to solve these problems with the help of Library and Information Services (LIS). The information was collected in a workshop (Gopp), by interviewing a project manager, and by an e-mail enquiry sent to the heads of libraries at the Universities of Applied Sciences. The Data was analyzed through qualitative methods. In the Gopp workshop, the R&D and LIS staffs discussed and clarified information seeking problems, and the needs for information services during the project cycle. The results of the e-mail enquiry made it easier to understand the cooperation scale in general. The interview of the project manager shed light on the working process of an information specialist. The study showed that problems with information acquisition and seeking vary depending on the project cycle and tasks. At the beginning of the project, information was needed for project planning and financing, designing project applications, and seeking project partners. At the end of the project, the problems related to project reporting and to delivering good practices. There was a need for an information specialist during the project process. In the summer of 2007, the R&D staff was served in libraries like other customers belonging to the personnel. There was little or no cooperation between the library and R&D department in general. Information services for business purposes were complicated due to things related to the law of copyright. Networking and personal contacts will help both partners in their duties. The results have already been used in information retrieval training and planning in the JAMK Library. The model should also be tested in a real project environment. This study will help libraries at the Universities of Applied Sciences to find new forms of service allocated to the needs of R&D.		
Keywords Universities of Applied Sciences, research and development, project staff, information acquisition, libraries, cooperation		
Miscellaneous		

SISÄLTÖ

1 KIRJASTON JA HANKKEIDEN VUOROVAIKUTUS	4
2 HANKE VAI PROJEKTI?	5
2.1 Hankkeilla pysyviin tuloksiin	5
2.2 Projekti kehittämisen piristysruiskeena.....	7
2.2.1 Projektin elinkaari ja projektisykli.....	7
2.2.2 Projektin tehtävät ja toimijat	10
2.2.3 Projektitieto.....	10
3 TIEDONHANKINTA PROJEKTISSA.....	11
3.1 Ideointi- ja suunnitteluvaiheen tiedonhankinta.....	12
3.2 Toteutusvaiheen tiedonhankinta	13
3.2.1 Toteutusvaiheen taloushallinnolliset tehtävät ja tiedonhankinta.....	14
3.2.2 Toteutusvaiheen tiedotus ja tiedonhankinta	15
3.2.3 Projektien välinen yhteistyö toteutusvaiheessa.....	15
3.3 Arviointi- ja päättämisvaiheen tiedonhankinta.....	16
3.4 Orientoiva tiedonhankinta ja johtaminen	16
4 T&K-TYÖ JYVÄSKYLÄN AMMATTIKORKEAKOULUSSA	17
4.1 Kansalliset ja kansainväliset tavoitteet.....	17
4.1.1 Kansallisen ja kansainvälisen kilpailukyvyyn lisääminen	17
4.1.2 Työelämälähtöisyyden huomioon ottaminen	19
4.1.3 Innovatiivisuuden edistäminen	21
4.2 Alueelliset ja paikalliset tavoitteet	23
4.2.1 JAMKin T&K-strategia.....	23
4.2.2 T&K osana JAMKin opettajan työtä	24
4.2.3 Maratan T&K-prosessi	26
5 JAMKIN KIRJASTO T&K-TYÖN TUKENA	28
5.1 Kirjasto laadukkaiden palveluiden tuottajana	28
5.2 Kirjastoverkostot apuna tiedon etsinnässä.....	29

5.3 Hanke- ja tutkimushenkilöstön kokemuksia kirjastopalveluista	31
6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	32
6.1 Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymykset	32
6.2 Organisaatiota kehittävä tapaustutkimus.....	33
6.3 Tutkimusaineiston keruu ja sen analysointi.....	34
6.3.1 GOPP-työpaja	35
6.3.2 Sähköpostikysely ammattikorkeakoulujen kirjastonjohtajille.....	38
6.3.3 Haastattelu	39
6.4 Tutkimuksen luotettavuuden arviointi	40
7 TUTKIMUKSEN TULOKSET.....	42
7.1 Hanketyön tiedonhankinnalliset ongelmat JAMKin Marata-alalla.....	42
7.2 Ratkaisuehdotukset hanketyön tiedonhankinnan ongelmiin JAMKissa.....	44
7.3 Tärkeimmät ratkaistavat ongelmat	47
7.3 AMK-kirjastojen rooli hanketyössä kesällä 2007.....	50
7.3.2 Hankkeiden määrä.....	52
7.4 Tietopalveluhankkeen kokemusten huomioon ottaminen nykytilanteessa.....	53
8 HANKKEIDEN JA KIRJASTON KUMPPANUUDEN EDISTÄMINEN JAMKISSA: KEHITTÄMISSUUNNITELMA JA TOIMENPIDE-EHDOTUKSET	55
8.1 Kehittämissuunnitelma.....	55
8.2 Toimenpide-ehdotukset	56
9 OPINNÄYTE PROJEKTINA	62
LÄHTEET.....	64
LIITTEET	69
Liite 1. Kuvia Gopp-työpajasta (ks. Gopp-työpaja 2007)	69
Liite 2. Tunnistusvaiheen ongelmat ja ratkaisuehdotukset Excel-taulukossa (ks. Gopp- työpaja 2007)	70
Liite 3. Sähköpostikysely (ks. Ijäs 2007).....	71
Liite 4. Haastattelu 24.9.2009 (ks. Perttula 2009).....	72

KUVIOT

Kuvio 1. Projektin elinkaari ja vaihejako (Ruuska 2007, 34).....	9
Kuvio 2. Projektisykli	12
Kuvio 3. Suomen tieteen ja innovaatiotoiminnan profiili (OECD Science, Technology and Industry Outlook 2008).....	18
Kuvio 4. Pienryhmissä pohdittiin tiedonhankinnan ongelmia (Kosonen 2007).	37

1 KIRJASTON JA HANKKEIDEN VUOROVAIKUTUS

Ammattikorkeakoulun toimintaympäristö ja rakenteet vaikuttavat sekä koulutus-, tutkimus- ja kehittämistehtävän toteutukseen että niitä tukevien palvelujen tuottamiseen. Ammattikorkeakoulut toteuttavat hankkeita osana **tutkimus- ja kehittämistoimintaa** (T&K).

Palvelualan kasvua ja kehittymistä edistetään innovaatiotoiminnalla. Uuden toteutuksessa tarvitaan aina laajaa tietoa ja tietämystä niin aihealueesta kuin työtavastakin. Tieto perustuu informaation havaitsemiseen ja vaikuttaa vastaanottajan tietämyksen tilaan ja muokkaa sitä. **Tietämys** on osaamista, joka syntyy tiedosta. Se on ihmisellä itsellään tietyllä hetkellä oleva ymmärrys itsestään ja ympäröivästä maailmasta. (Haasio 2009, 14.) Tarvittavan tiedon etsimiseen ja löytämiseen käytetään paljon aikaa, ja varsinainen tiedon analysointi ja käsittely saattaa jäädä liian vähäiseksi. Prosesseja voidaan tehostaa helpottamalla tiedon etsimistä. Oikean ja tarvittavan tiedon nopea löytäminen, tiedonhankinnan taidot, tiedonhankinnan työkalujen käyttö sekä ammattilaisten apu vapauttavat hanketyöntekijöiden resursseja tiedon analysointiin. Hanketoimintaa tukevat palvelut parantavat hankkeiden tuloksia ja vaikuttavuutta.

Kumppanuus on tasavertaista vuorovaikutusta, eri osapuolten tavoitteiden toteuttamista edistävää toimintaa. Kumppanuudessa asiat nähdään uusista näkökulmista, opitaan uusia tapoja työskennellä, kehitytään asiantuntijoina ja rakennetaan verkostoja. (Paananen 2004, 5 - 8.) Kumppanuusajattelulla edistetään kirjaston ja hankkeiden välistä dialogia. **Dialogi** on vuoropuhelua, jossa keskusteluun osallistujien välillä rakennetaan aitoa, yhteistä ymmärrystä (Aarnio & Enqvist 2009).

Kuvaan raportissani **tutkimus- ja kehittämistyötä** (T&K) ammattikorkeakoulujen näkökulmasta. Opinnäytetyössäni kehitän Jyväskylän ammattikorkeakoulun kirjasto- ja tietopalveluja kumppanuusajattelun avulla: etsin palveluratkaisuja, joilla parannetaan tiedonhankintaa hanketyössä. Kumppanuusajattelua toteuttaen keräsin tutkimusaineistoa Jyväskylän ammattikorkeakoulun (JAMK) matkailu-, ravitsemis- ja talousalan (Marata) hanketyöntekijöiden ja kirjaston henkilökunnan yhteisessä työpajas-

sa, jossa etsimme ratkaisuja hanketyöntekijöiden tiedonhankinnan ongelmiin. Ammattikorkeakoulujen kirjastojen (AMK-kirjastojen) johtajille lähetetty sähköpostikysely ja Tieto Töihin -hankkeen projektipäällikön haastattelu lisäsivät taustatietojani hanketyön ja kirjaston kumppanuudesta. Lopuksi esitän joukon toimenpide-ehdotuksia ja toimintasuunnitelman, jolla hanketyöntekijöiden tiedonhankinnan ongelmiin voidaan kirjastoissa tarttua.

Päätin käynnistää tutkimuksen osana restonomin tutkintoani. Se täydentää ja laajentaa vuosien aikana kertynyttä kirjasto- ja tietopalveluosaamistani sekä edistää nykyisten työtehtävieni suorittamista.

Tutkimuksen tuloksia voidaan hyödyntää monin eri tavoin JAMKin kirjastopalveluissa: tuloksista saadaan hyötyä sekä hanketyön tekemiseen että kirjaston aineiston hankintaan, opetukseen ja tietopalvelutehtäviin. Toivon, että työni herättää keskustelua tietopalvelujen merkityksestä tutkimus- ja kehittämistyössä sekä antaa rohkeutta hanketyön eri osapuolten aitoon vuorovaikutukseen.

2 HANKE VAI PROJEKTI?

2.1 Hankkeilla pysyviin tuloksiin

Silfverberg (2007, 21) käyttää käsitteitä hanke ja projekti rinnakkaisina MOT-sanakirjan (ks. MOT Gummerus Uusi suomen kielen sanakirja 2007) tapaan. Ruuska (2007, 18) puolestaan näkee hankkeen olevan projektia laajempi työkokonaisuus, jossa hanke voi koostua useasta projektista. Tässä tutkimuksessa **hanke** ymmärretään Ruuskan tavoin laajaksi, yleensä useita projekteja käsittäväksi kokonaisuudeksi, jonka tavoitteena on kehittää projektissa mukana olevien toimintaa. (Ks. projektin määritelmä alaluvusta 2.2.)

Hankkeilla pyritään yleensä pitkäaikaisiin parannusvaikutuksiin. **Kehitystavoitteet** ovat hankkeen hyödynsaajille kohdistuvia parannuksia, jotka voivat näkyä myöhemmin hankkeen päätyttyä. **Välittömät tavoitteet** kuvaavat hankkeen konkreettista lop-

putulosta. (Kettunen 2003; Silfverberg 2007.) Hankkeet etenevät vaiheittain. Työ käynnistyy hankkeen suunnittelusta, valmistelusta ja hankehakemuksen laatimisesta. Toteutusvaiheessa suunnitelma toteutetaan. Hanke päättyy arviointiin ja tulosten raportointiin. Samanaikaisesti käynnissä voi olla useita erikokoisia ja -pituisia, tai eri aloja hyödyntäviä hankkeita. Yhteistä näille on, että hankkeelle määritellään hankevetäjä tai projektipäällikkö, jolla on keskeinen rooli hankkeen onnistumisessa. Vetäjän lisäksi hankkeissa voi työskennellä ja olla mukana moniin eri organisaatioihin kuuluvia henkilöitä ja ryhmiä.

2000-luvun alussa T&K määriteltiin ammattikorkeakoulun toiseksi tehtäväksi koulutuksen rinnalle. Tällä hetkellä esimerkiksi Tekes yhdistää tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan lyhenteellä T&K&I. Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvoston eli ARENEn käyttämä lyhenne on TKI (ks. Ammattikorkeakoulujen tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta 2009). Vuoden 2009 aikana T&K-toimintaan on myös Jyväskylän ammattikorkeakoulussa liitetty innovaatiotoiminta. Tässä raportissa käytän termiä T&K kuvaamaan myös innovaatiotoimintaa.

Kehittäminen on tavoitteellista toimintaa, jossa haetaan positiivista muutosta toimintatapoihin ja toimintarakenteisiin. **Kokeileva kehittämistoiminta** on uuden asian keksimistä, innovointia (ks. myös luku 3.1.3). Uudistukset voivat kohdistua kapealaisesti rajattuihin yksiköihin tai olla laaja-alaisia reformeja. Aluekehittämisessä muutos koskee useita organisaatioita ja toimijoita. (Toikko & Rantanen 2009, 14 - 15.)

Kehittämistoiminta on tyypillisesti useiden eri toimijoiden aktiivista, tasavertaista toimintaa. Toimijat voivat kuulua erilaisiin ryhmiin ja organisaatioihin. Verkostomaisella kehittämistoiminnalla tavoitellaan eri alojen innovatiivisia rajapintoja. Verkostossa eri alojen toimijat saavat ajatteluun uusia ideoita tarkastelemalla asioita eri asiantuntijoiden näkökulmista. Kehittäminen voi myös tarkoittaa organisaation jatkuvaa toimintaa. (Mts. 2009, 10, 14 - 17.) Toikko ja Rantanen (2009) puhuvat kehittämistoiminnasta ja kehittämisestä rinnakkaisina käsitteinä, ja niin ymmärrän ne itsekin.

Kehittämistoiminnalla on viisi eri tehtävää (Toikko & Rantanen 2009, 56 - 63):

- Perusteluissa määritellään toiminnan lähtökohdat ja tavoitteet.
- Toiminnan organisointi muodostaa käytännön toteutuksen, suunnittelun ja valmistelun.
- Varsinainen kehittävä ja konkreettinen toiminta toteutetaan ideoimalla, priorisoimalla, kokeilemalla ja mallintamalla.
- Arviointi suuntaa prosessia ja tuottaa tietoa kehitettävästä asiasta.
- Tulokset levitetään juurruttamalla ne osaksi toimintaa.

Tutkimuksellinen kehittäminen tapahtuu tutkimuksen ja kehittämistoiminnan risteyksessä, jossa kysymyksenasettelut nousevat käytännön toiminnasta ja rakenteista. Tutkimuksellisessa kehittämistoiminnassa yhdistetään tutkimuksen ja projektitoiminnan periaatteita, ja usein sillä tarkoitetaan hankeperustaista toimintaa. Toiminnassa tavoitellaan konkreettista muutosta, mutta samalla pyritään myös perusteluun uuden tiedon tuottamiseen. (Mts. 2009, 9, 21 - 22.)

Tutkimusmenetelmien ja kehittämismenetelmien välillä on selkeä ero. Tutkimusmenetelmän valinta perustuu tutkimusongelmaan, siihen millaiseen kysymykseen etsitään ratkaisua. Kehittämistoiminnan lähtökohta on käytännöllinen, miten menetelmällä saadaan tavoiteltuja tuloksia. (Mts. 2009, 18.) Ojasalo, Moilanen ja Ritalahti (2009, 40) suosittelevat useampien toisiaan täydentävien, rinnakkaisten menetelmien käyttöä, jotta saadaan varmempaa tietoa päätöksentekoa varten.

2.2 Projekti kehittämisen piristysruiskeena

2.2.1 Projektin elinkaari ja projektisykli

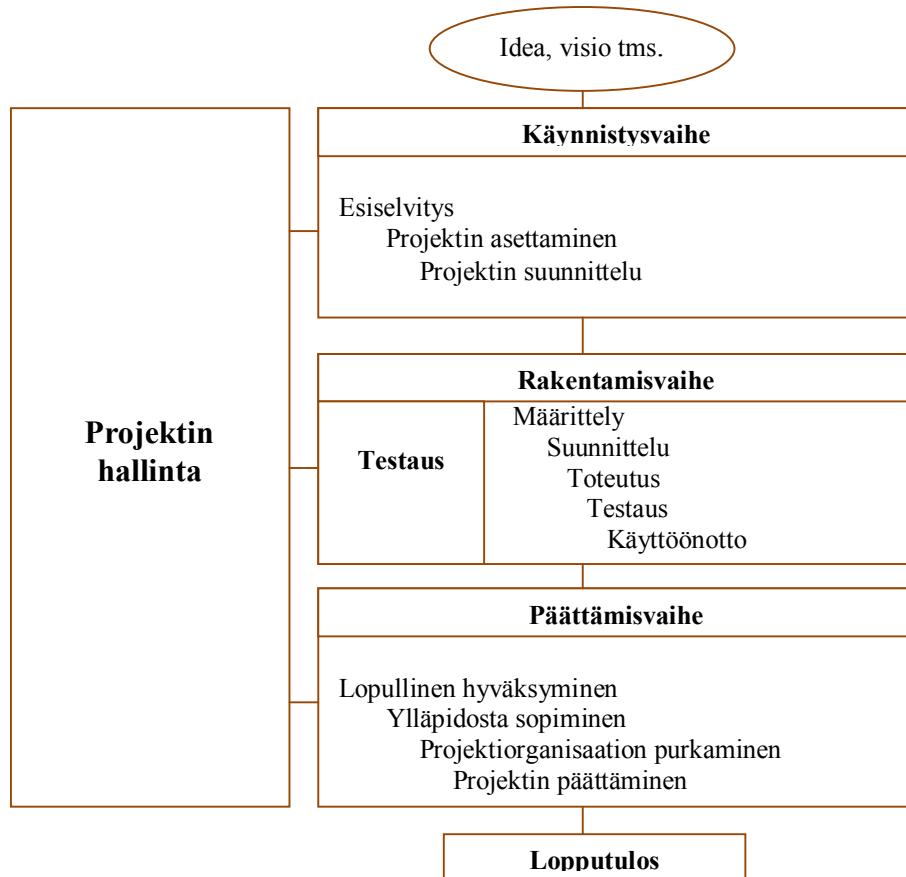
Projektilla on ennalta määritelty tavoite, jonka saavuttamiseksi määritellään resurssit, aikataulu ja organisaatio. Se on ainutkertainen prosessi, jolla on omat erityispiirteet. Projekti toteutetaan tietyin resurssein, määritellyssä ajassa ja täsmälleen samanlaisena vain kerran. Se voidaan kuvata syklimäisesti etenevänä prosessina, jossa eri vaiheiden kautta päästään alussa asetettuun tavoitteeseen. (Kettunen 2003; Silf-

verberg 2007.) Suunnittelun ja päätöksenteon eri vaiheita voidaan kuvata **projektisykli**-käsitteellä. Projektisykli on suunnittelun ja johtamisen työkalu, jonka avulla määritellään projektin eri vaiheiden sisällöt sekä vastuulliset toteuttajat. Käsitettä käytetään muun muassa EU:n rahoittamissa hankkeissa. (Project cycle management guidelines 2004.)

Projekteja perustetaan silloin, kun asia tai tuote tehdään ensimmäistä kertaa tai kun käytössä olevia menetelmiä halutaan muuttaa. Työtavalla saavutetaan monia etuja: voimavarat voidaan keskittää haluttujen tavoitteiden mukaisesti, vastuu ja toimivalta jaetaan asiantuntemuksen mukaisesti ja rutiinien ja sääntöjen sijaan huomio kiinnittyy tuloksiin. (Ruuska 2007, 26 - 27, 63.)

Kehitysprojekteissa pyritään pysyviin, kestäviin kehitysvaikutuksiin. Ne käynnistyvät usein kehitysideasta tai johdon toimeksiannosta, ja toteuttajat toimivat työajan ohella tai osa-aikaisesti. Sisäisten kehitysprojektien tavoitteena on kehittää organisaation toimintaa (Kettunen 2003, 17 - 27; Silfverberg 2007, 21 - 22.) Julkisella sektorilla projektit ovat osa toimialan perustoimintaa (Vartiainen, Ruuska & Kasvi 2003, 9).

Projekteilla on alku ja loppu. Elinkaari alkaa projektin perustamisesta ja jatkuu suunnittelun ja toteutuksen kautta päättämiseen kuvion 1 mukaisesti. Vaiheittaisena etenevän projektin luonteeseen kuuluu, että meneillään olevan vaiheen aikana ei tiedetä, mitä seuraavassa vaiheessa tapahtuu. Edellisen vaiheen tulokset vaikuttavat seuraavan vaiheen tehtäviin. Kuhunkin vaiheeseen liittyvät omat työtavat, toimintamallit ja ongelmat. (Ruuska 2007, 19, 21 – 23.)

Kuvio 1. Projektin elinkaari ja vaihejako (Ruuska 2007, 34)

Projekti voi kuulua isoon hankekokonaisuuteen. Esimerkiksi koulutuksen kehittämiseen liittyvässä hankkeessa yksittäinen koulutusprojekti muodostaa vain osan koko hankkeen tuloksista. **Ohjelmatyö** on hankettakin laajempi kehittämiskokonaisuus. Se voi liittyä EU:n, Suomen tai läänin tasoiseen kehittämiseen valituilla tehtäväalueilla. Ohjelmatyöhön vaikuttavat organisaation omat strategiat, toiminta- ja taloussuunnitelmat sekä rahoittajan rahoitusohjelmat. Hankkeen ideointivaiheessa hankeidea sovitetaan ohjelman tavoitteisiin (Silfverberg 2007). Tutkimus- ja kehittämishankkeet käynnistyvät yleensä vasta sitten, kun rahoitus on hyväksytty. **Produktiohankkeet** sisältävät muun muassa tapahtuman, tilaisuuden, seminaarin tai näytelmän toteutuksen. Ne sisältävät ennalta määritellyn lopputuloksen mukaisen toteutuksen. (Ketunen 2003, 17 - 27; Silfverberg 2007, 21 - 22.)

2.2.2 Projektin tehtävät ja toimijat

Projektiasiantuntijat hoitavat projektin toteuttamiseen liittyvät sovitut tehtävät ja roolit. Heiltä vaaditaan toisiaan täydentävää sisällöllistä ja teknistä osaamista. Sisällöt muodostuvat projektin tavoitteiden ja kohteen mukaan, ja ne vaihtelevat projektista toiseen. (Vartiainen, Ruuska & Kasvi 2003, 65). Projektipäällikkö, projektihenkilöstö, asiakas sekä vastuuorganisaation ylempi johto muodostavat keskeisten toimijoiden verkoston. Muita sidosryhmiä voivat olla organisaatioon kuuluvat muut asiantuntijat ja asiakkaat. (Mts. 2003, 59 – 60.)

Projektin tehtävät voidaan jakaa hallinnollisiin tehtäviin sekä asiantuntijatehtäviin. Hallinnollisia tehtäviä ovat toiminnan suunnittelu- ja organisointitehtävät, talous-, henkilöstöhallinto, viestintä ja yleisjohtaminen. Projektipäälliköllä on kokonaisvastuu projektin toteuttamisesta; siitä, että projekti pysyy aikataulussa ja budjetissa. Hän vastaa myös projektin sisäisestä ja sidosryhmien välisestä tiedonkulusta sekä syntyneen tiedon ja osaamisen siirtämisestä koko organisaation käyttöön. Päälliköltä odotetaan yleensä myös asiantuntijaosaamista projektin kohteesta ja sisällöstä. (Mts. 2003, 62 - 65.) Alan trendien, käytänteiden, menetelmien, tietolähteiden ja verkoston tunteminen on asiantuntijaosaamista.

2.2.3 Projektitieto

Tieto on olennainen osa projektin hallintaa. Projekteissa tarvittava tieto liittyy projektin tavoitteisiin ja sisältöihin. Siihen, mitä tietoa kulloinkin tarvitaan ja mitä käytetään, vaikuttavat myös projektin vaihe, projektissa tarvittava ja vaadittava osaaminen ja projektin toimintaympäristö. Käytännössä tietoa ja osaamista on vaikea erottaa toisistaan, koska tieto muodostaa osaamisen sisällön esimerkiksi työn kohteen, toteuttamisprosessien ja voimavarojen hallinnassa. (Vartiainen, Ruuska & Kasvi 2003, 35 - 36, 38.)

Projektissa tarvittavan ja hyödynnettävän tiedon lisäksi projektin tuottama tieto on keskeinen voimavara uusien projektien suunnittelussa ja toteutuksessa sekä päätetäessä toimintatavoista, tuotteista ja palveluista. Projekteissa syntyy paljon koke-

musperustaista tietoa, jota on hyödyllistä tallentaa ja levittää projektista toiseen. Myös työn kohteeseen liittyvä tekninen tieto on projektin ydintietoa. Kaikkea kertynyttä tietoa ei kuitenkaan ole tarpeen säilyttää, levittää tai hyödyntää. Tiedon erilaisien sisältöjen ja erilaisten tietolähteiden tunnistaminen auttaa olennaisen tiedon löytämisessä. (Mts. 2003, 17 - 18, 38.)

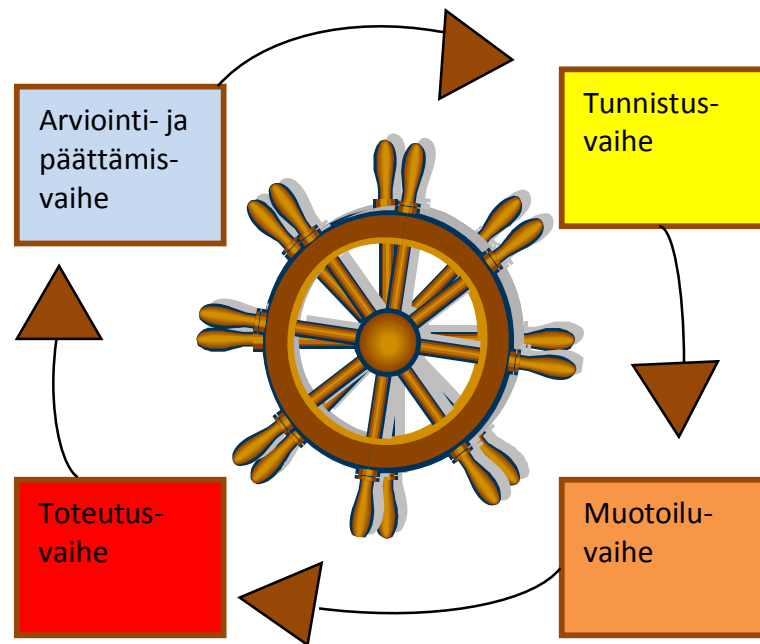
Projektin aikana tietoa koodataan muun muassa projektisuunnitelmiin, budjettiluonnoksiin, sopimuksiin, muistioihin, tilauspohjiin, piirustuksiin, fakseihin ja sähköposteihin. Aiemmistä ja meneillään olevista hankkeista on hyödyllistä tunnistaa niiden onnistumista ja edistymistä parantavat tekijät: parhaat käytännöt ja projektiin liittyvät riskit. Projekteissa kannattaa keskittyä työn kohdetta koskevaan, tekniseen, organisatoriseen ja menettelytapoihin liittyvään tietoon. Toimintaympäristöön, ulkoiisiin tekijöihin, markkinoihin ja riskeihin liittyvä tieto muuttuu jatkuvasti. (Mts. 2003, 22 - 23, 32 - 33.)

Projektien määräaikaisuus on tiedon hallinnan haaste. Tiedon hyödynnettävyys paranee varmistamalla projektissa syntyneen tiedon välittyminen koko organisaation ja kohderyhmän käyttöön. Dokumenttien tuotannon, varastoinnin ja ylläpidon lisäksi tiedon välittämisen ja levittämisen työkaluja on mahdollista ottaa käyttöön. (Mts. 2003, 35 - 36, 38.)

3 TIEDONHANKINTA PROJEKTISSA

Kuten alaluvussa 2.2.2 todettiin, projektipäällikkö on olennaisessa asemassa projektin etenemisessä ja onnistumisessa, sillä hänellä on oltava osaamista projektinhallinnasta ja johtamisesta sekä toimialan teknistä tietoa (Vartiainen, Ruuska & Kasvi 2003, 33). Olennaisen tiedon löytäminen tiedon virrasta tukee koko hankeprosessia. Projektin tiedontarpeet ja tiedonhankinta vaihtelevat sen eri vaiheissa (ks. kuvio 1, 9). (Komulainen 2004, 40.) Tiedonhankinnan merkitys korostuu etenkin projektipäällikön

työtehtävissä. Tässä luvussa kuvataan työtehtäviin liittyviä tiedonhankinnan vaikeuksia projektisyklin (ks. kuvio 2) mukaisesti.

Kuvio 2. Projektisykli

3.1 Ideointi- ja suunnitteluvaiheen tiedonhankinta

Projektia ideoitaessa ja suunniteltaessa, syklin tunnistus- ja muotoiluvaiheessa tietoa tarvitaan rahoitushakemuksen laatimiseen, koska projektin tavoitteita ja toimenpiteitä on sovittava rahoittajan vaatimukseen. Hankekauden alussa rahoitustietoa on saatavilla rajoitetusti hallinnoijan sivulla. Rahoituskriteerit ovat usein liian rajaavia. Suunnitelman tekstin kielen muotoilu ja rahoittajaa tyydyttävät toimenpideehdotukset koetaan hankaliksi. Projektin toimenpiteiden määrittely tuntuu keinotekoiselta, sillä muuttuvia tekijöitä on vaikea ennustaa etenkin vuosia kestävässä projekteissa. Projektin sisällön suunnittelussa Internet on tärkeä lähde. Tietoa haetaan ja poimitaan muista vastaavista projekteista, ja niitä käytetään myös esimerkkeinä muutoseikkojen ymmärtämisessä. Tiedon käytön kriteereinä pidetään lähteen uskottavuutta ja käyttökelpoisuutta. (Mts. 2004, 41.)

Yleistietoa on löydettävissä helpommin kuin yksityiskohtaisempaa, rajattua tietoa. Olennaisen tiedon löytyminen suuresta tietomassasta on projektipäälliköiden mielestä jonkin verran ongelmallista. Suuret tietomassat muodostuvat sähköisistä Internet-

lähteistä sekä paperisista työhuoneessa olevista lähteistä. Saatavilla oleva julkinen tieto on liian yleisellä tasolla, eikä sellaisenaan käyttökelpoista hankkeen kannalta. Sovelluskelpoista, konkreettista tietoa halutaan enemmän. Rahoittajien käyttämä ammattislangi vaikeuttaa ja hidastaa tiedon hyödynnettävyyttä. Myös viranomaisten takana olevaa, suunnittelussa haluttua tietoa ei aina saada riittävästi. (Mts. 2004, 42.)

Sähköposti tehostaa ja nopeuttaa suunnitteluun osallistuvien keskinäistä viestintää. Suunnitteluvaiheessa tärkeimpiä henkilötietolähteitä ovat suunnitteluun osallistuvat henkilöt ja rahoittajan edustajat. Henkilökohtaiset tapaamiset koetaan tärkeiksi. Tapaamisia täydentävät puhelin. Asiapapereiden ja projektiin liittyvien dokumenttien lähettäminen liitetiedostoina tavoittaa nopeasti projektissa mukanaolevat. Suunnitteluvaiheen esteinä ovat rahoittajan ja projektipäällikön erilaiset tulkinnat käytetyistä käsitteistä ja termeistä. Tärkeimpiä ulkoisia tietolähteitä ovat muiden projektien kotisivut ja projektisuunnitelmat. (Mts. 2004, 43.)

3.2 Toteutusvaiheen tiedonhankinta

Tässä vaiheessa Internet-lähteet ovat keskeisiä. Lähteiden käytössä luotettavuus ja tuttuus ovat ratkaisevia ominaisuuksia. Sisältöä koskevissa kysymyksissä käännytään usein tuttujen kollegojen tai alan asiantuntijoiden puoleen. Taustaorganisaation asiantuntemusta hyödynnetään silloin, kun projekti toteutetaan isossa organisaatiossa. Ohjausryhmä tiedonlähteenä ei ole kovin merkityksellinen tiedon saavutettavuuden ja tiedon käyttökelpoisuuden takia. Orientoiva tiedonhankinta perustuu henkilökohtaisen verkoston suhteisiin. Ammattilehtien seuranta ja kouluttautuminen projektin aikana on vähäistä. Projektia hyödyntävän tiedon välittyminen nähdään välittyvän erilaisten yhteyksien sivutuotteena. Toteutusvaiheen tärkeimmät henkilölähteet ovat kollegat, alan asiantuntijat ja kehysorganisaatio. Formaaleja, julkisia tiedonlähteitä ei pidetä niin tärkeinä. Toisinaan hyödynnetään ammattilehtiä, kouluttautumista ja Internetiä sisällön toteuttamisen työtehtävissä. (Komulainen 2004, 45 - 46.)

Toteutusvaiheessa projektipäällikön työ on hankalaa, mikäli hän ei ole osallistunut suunnitteluvaiheeseen. Kohderyhmän innostaminen on haasteellista. Projektin aika-

na tiedonhankinta liittyy työtehtävien suorittamiseen. Projektipäällikön keskeiset työtehtävät liittyvät muiden muassa taloushallintoon, viestintään sekä verkostossa toimimiseen. (Mts. 2004, 43.)

3.2.1 Toteutusvaiheen taloushallinnolliset tehtävät ja tiedonhankinta

Toteutusvaiheessa sähköposti on tärkein taloushallinnon tiedon välityksen kanava, myös tapaamiset ja puhelut sekä oma organisaatio koetaan tärkeiksi. Projektin aikana kertyneet dokumentit muiden muassa itse tehdyt muistiot ja kirjeenvaihto ovat tärkein formaali lähde. Tiedon esteinä ovat tiedon saavutettavuus, luotettavuus, pysyvyys ja käyttökelpoisuus. (Mts. 2004, 50 - 51.)

Projektipäälliköt kokevat projektien rahoitusjärjestelmät vaikeaselkoiseksi ja sekaviksi. Rahoitukseen ja taloushallintoon liittyvät muutokset ja erilaiset tulkinnat hämmentävät projektissa työskenteleviä. Niihin kaivataan henkilökohtaista ohjausta. Henkilövaihdokset, etenkin projektipäällikön vaihtuminen projektin aikana tuottaa lisätyötä muun muassa kirjanpidossa. Rahoittajan edustajan vaihtuminen näkyy rahoituksen tulkintatapojen muuttumisena. Seurantatietojen keruu on työlästä ja turhauttavaa vaihtuvien lomakkeiden ja ohjeiden vuoksi. (Mts. 2004, 46 - 49.)

Taloushallinnon tiedonlähteenä rahoittajaa ei pidetä luotettavana, eikä helposti saavutettavissa olevana. Projektin ohjausryhmässä rahoittajan edustaja saavutetaan paremmin. Sähköpostitse välitetystä tiedosta jää dokumentoitua tietoa, joka parantaa tiedonhankintaa. Taloushallinnon tiedon saatavuutta ja tiedonhankintaa parantavat henkilölähteet ja henkilökohtaiset suhteet. Internet tarjoaa projektin taloushallintoon liittyvää tietoa usein vanhentuneena esimerkiksi rahoittajan tai ministeriön sivuilla. Raskaita, sekavia ja osittain vanhentuneita Internet-sivustoja ei pidetä hyvinä eikä luotettavina taloushallinnon tiedonlähteinä. Rahoittajalta saatu painettu aineisto koetaan liian laajaksi ja sekavaksi sekä siinä käytetty termistö hankalaksi. (Mts. 2004, 46 - 49.)

Isoon organisaatioon kuulumisen helpottaa hallinnointitiedon kokoamista ja sen käyttöä. Tällöin voidaan paremmin keskittyä sisällön tuottamiseen. Oma organisaatio

tietolähteenä on vaivattomampi ja tarjottu tieto on käyttökelpoisempaa. Projektipäälliköt ennakoivat tulevia tiedontarpeita kokoamalla tietoa systemaattisesti itse kehiteltyihin järjestelmiin tulevia hakemuksia ja raportteja varten. Muistiot ovat käytetyin tapa. (Mts. 2004, 46 - 49.)

3.2.2 Toteutusvaiheen tiedotus ja tiedonhankinta

Tiedotuksen ongelmat ovat enemmän tiedon välitykseen kuin tietolähteisiin tai tiedon hankintaan liittyviä. Tiedottamisen tueksi kaivataan selkeitä ja ymmärrettäviä esitteitä. Myös tiedottamiseen liittyvien kulujen kohdentaminen on tulkinnanvaraista. Yhdeksi projektin tehtäväksi nähdään yleisen hanketoimintatiedon levittäminen toiminta-alueella. Sitä tehdään projektipäälliköiden mukaan liian vähän eikä olemassa olevista projekteista tiedetä yleisesti. (Mts. 2004, 51.)

Oikean kohderyhmän tavoittaminen muuttuvien osoitteiden ja puuttuvien tietojen vuoksi on hankalaa. Projektien kotisivuja ei tunneta. Lähteinä käytetään erilaisia dokumentteja ja asiakasrekistereitä. (Mts. 2004, 51 - 52.)

3.2.3 Projektien välinen yhteistyö toteutusvaiheessa

Projektipäälliköillä on yleensä vuorovaikutusta jonkin muun käynnissä olevan projektin kanssa. Yhteydenpito on yleisintä organisaation muiden projektien tai tutun hankevetäjän kanssa. Etenkin projektin käynnistysvaiheessa halutaan tietää muiden kokemuksista. Niitä välitetään vierailujen aikana sekä tutustumalla raportteihin ja suunnitelmiin. Uhkana on kuitenkin pelko hankeideoiden varastamisesta. Muut projektit koetaan myös kilpailijoina. Eri projektien välistä yhteistyötä heikentää se, että tietoa on usein hankala saada lähialueella tai muualla toimivista samantyyppisistä projekteista. Pelkkä projektin nimi ei kerro projektin tehtävistä ja tavoitteista. Alueella toimivista projekteista kaivataan yhtä yhteistä tiedonlähdettä päällekkäisen toiminnan ehkäisemiseksi ja hankekumppaneiden löytämiseksi. Tietoa kaivataan myös toimialoittain. (Komulainen 2004, 56 - 57.)

Järjestetyissä virallisissa tapaamisissa, esimerkiksi erilaisissa seminaareissa, hallintoon liittyvät asiat nousevat liian suureen rooliin, ja projektien sisältö ja käytännön ongelmat jäävät vähemmälle. Projektipäälliköiden mukaan hankkeista pyritään esittelemään vain hyviä puolia. (Komulainen 2004, 56 - 57.)

3.3 Arviointi- ja päättämisvaiheen tiedonhankinta

Projektin päättämisvaiheessa arvioidaan projektin aikana saatuja tuloksia vertaamalla niitä alussa asetettuihin tavoitteisiin. Koko hankkeen tuloksista raportoidaan laajemmin loppuraportin yhteydessä.

Raportointi – myös seuranta ja arviointi ovat osa raportointia – koetaan työlääksi ja palvelevan vain rahoittajaa. Raportoinnin tueksi kaivataan helpottavia työkaluja. Projektipäälliköt käyttivät muiden hankkeiden raportteja ja selvityksiä mallina oman raportin suunnittelussa. Tiedon käytön kriteerinä on tiedon käyttökelpoisuus. Ongelmia aiheuttavat tarvittavien tilastojen ja liitteiden puuttuminen tai vajavaisuus. Luottamuksellisen tiedon käsittely ja poistaminen esimerkiksi yritysprojektien raportoinnista aiheuttavat päänvaivaa. (Komulainen 2004, 54 - 55.)

Keskeiset tiedonhankinnan kanavat ovat puhelin ja tapaamiset etenkin rahoittajan edustajan kanssa. Rahoittajan tunteminen helpottaa tiedonhankintaa. Muina tiedonlähteinä käytetään omia arkistoja ja Internetin kautta saatuja muiden projektien raportteja. (Mts. 2004, 54 - 55.)

3.4 Orientoiva tiedonhankinta ja johtaminen

Projektin aikana projektipäälliköt seuraavat yleistä uutisointia ja kirjoittelua vaihtelevasti. He kokevat tiedontulvan stressaavaksi. Internetin keskusteluryhmät ovat vain harvojen käytössä. Sähköpostituslistoille osallistumista vaikeuttaa niiden hallittavuus. Vuorovaikutustilanteet kollegoiden ja vertaisasemassa olevien kanssa ovat tärkeitä tiedonhankinnan ja työhön liittyvien tunteiden käsittelemiseksi. Projektipäällikkö työskentelee jatkuvien aika-, rahoitus- ja henkilöstöpaineiden alaisena. Paineita lisää

ristiriitainen tieto. Tiedon oikea tulkinta helpottaa tehtävien delegointia ja alaisten kannustamista. (Komulainen 2004, 59 - 60.)

4 T&K-TYÖ JYVÄSKYLÄN AMMATTIKORKEAKOULUSSA

4.1 Kansalliset ja kansainväliset tavoitteet

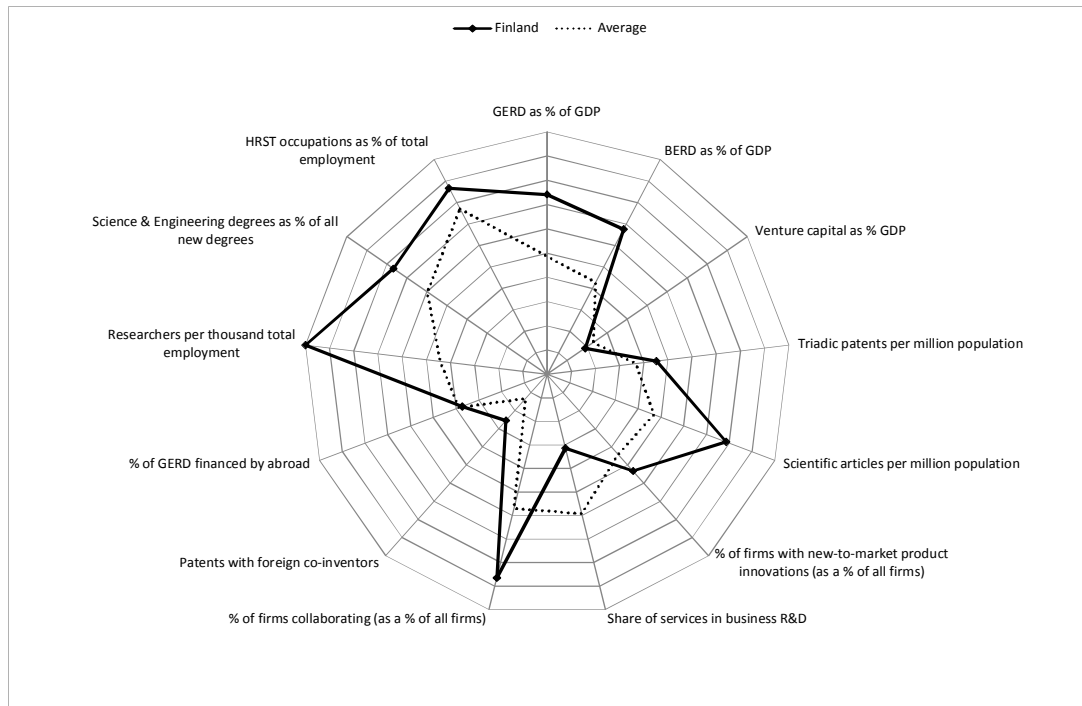
Ammattikorkeakoulujen työelämälähtöisellä koulutuksella edistetään innovaatioiden syntyä, varmistetaan ja kasvatetaan alueellista hyvinvointia sekä parannetaan suomalaisten kilpailukykyä.

4.1.1 Kansallisen ja kansainvälisen kilpailukyvyn lisääminen

Monien hankkeiden tavoitteena, myös JAMKissa, on joko kansallisen tai kansainvälisen kilpailukyvyn parantaminen.

Suomi on saavuttanut arvostetun aseman OECD-maiden tutkimus- ja kehittämistoiminnan arvioinneissa. Järjestön raportin (OECD Science, Technology and Industry Outlook 2008) mukaan Suomi panostaa tutkimus- ja kehittämistoimintaan neljällä prosentilla bruttokansantuotteestaan vuoteen 2010 mennessä. Suomi on investoinut näkyvästi muun muassa tieteeseen ja teknologiaan. Korkeakoulujen tutkimus- ja kehittämistoiminta on kaksinkertaistunut viimeisen 15 vuoden aikana. (Mts 2008.) Myös ammattikorkeakoulujen hankkeet ovat saaneet siivunsa tästä T&K-toiminnan kasvusta.

Tutkimus- ja kehittämistoimintaa voidaan arvioida erilaisin mittarein. OECD:n käytämiä tunnuslukuja ovat muiden muassa tieteellisten julkaisujen ja patenttien määrä, tutkimukseen suunnattu rahoitus ja tutkimushenkilöstön määrä (ks. kuvio 2, 17). Maassamme julkaistaan tieteellisiä artikkeleita neljänneksi eniten OECD-maissa. Väestön määrään suhteutettuna ylitämme patenttien julkaisemisessa OECD-maiden keskiarvon. Yritykset satsaavat uusiin tuoteinnovaatioihin ja niiden osuus liikevaihdosta on huomattava. (Mts. 2008.)

Kuvio 3. Suomen tieteen ja innovaatiotoiminnan profiili (OECD Science, Technology and Industry Outlook 2008)

Panostuksista huolimatta toivottuja muutoksia ei havaita uusien innovaatioiden ja työpaikkojen määrissä eikä viennin kasvussa. Tähän vaikuttaa raportin mukaan Suomen talouden rakenteet. T&K-panostukset on suunnattu tietyille aloille, etenkin elektroniikkaan. Yrityselämän tutkimus- ja kehittämistoiminnan panostuksista yli puolet on yhden yrityksen, Nokian tulosta. Samaan aikaan teollisuuden tutkimusmenoista puu- ja metalliteollisuuden osuus on vähentynyt 16 prosenttiin. Tilanne näyttää samalta paperiteollisuudessa. OECD arvioi tämän johtuvan riskipääoman puutteesta sekä kansainvälisen tutkimus- ja kehittämistyön vähyydestä. Se näkyy muun muassa pienenä kansainvälisten patenttien määränä (ks. kuvio 2). Suomi pyrkii vaikuttamaan tilanteeseen muun muassa innovaatiostrategialla ja korkeakoulutuksen rakenteellisilla muutoksilla, joilla pyritään vahvistamaan koulutuksen laatua, tehokkuutta ja kansainvälistymistä sekä lisäämään yliopistojen autonomiaa ja muuttamaan tutkimuksen infrastruktuuria. (Mts. 2008.)

Luovuus ja innovointi on nostettu vuoden 2009 teemavuodeksi EU:n jäsenmaissa. Tavoitteena on edistää luovuutta ja innovatiivisuutta eri aloilla kaikissa ikäryhmissä, elämän eri vaiheissa ja yhteiskunnan eri tasoilla. Luovuuden ja innovoinnin yleisen tietoisuuden, merkityksen ja mahdollisuuksien esille nostamisen lisäksi vuoden aika-

na toteutetaan erilaisia hankkeita, käynnistetään tutkimuksia ja levitetään hyviä käytänteitä sekä viritetään poliittista keskustelua. (Luovuuden ja innovoinnin teemavuosi 2009; Euroopan parlamentin ja neuvoston päätös Euroopan luovuuden ja innovoinnin teemavuodesta 2009 2008.)

Suomessa teemavuonna keskitytään (Luovuuden ja innovoinnin teemavuosi 2009):

- luovuutta ja innovointia tukevien toimintatapojen edistämiseen kouluissa ja oppilaitoksissa
- taidelaitosten, yritysten sekä koulujen, oppilaitosten ja korkeakoulujen yhteysien tiivistämiseen
- hyvien mallien ja käytäntöjen levittämiseen
- luovuuden ja innovoinnin merkityksen esille tuomiseen eri-ikäisten ihmisten elämässä.

4.1.2 Työelämälähtöisyyden huomioon ottaminen

Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen tehtävät poikkeavat toisistaan. Yliopistot keskittyvät tieteelliseen perustutkimukseen ja siihen liittyvään koulutukseen. Ammattikorkeakouluissa tutkimus on soveltavaa ja työelämälähtöistä sekä alueellisesti pieniä ja keskisuuria yrityksiä hyödyntävää. Työelämälähtöisyys ja alueellisuus huomioidaan organisaation koko toiminnassa. Myös ammattikorkeakoulun kirjasto tarjoaa palvelujaan kaikille maakunnan ammatillisen tiedon tarvitsijoille.

T&K on noussut keskeiseksi tuloksekkaan toiminnan mittariksi ja arvioinnin kohteeksi. Tuloksia arvioidaan vuosittain korkeakoulujen ja opetusministeriön välisissä tuloskeskusteluissa. Ammattikorkeakoulun osallistuminen alueelliseen innovaatiojärjestelmään toteutuu koulutuksen, T&K:n sekä aluekehitystyön keinoin (Hyrkkänen 2007, 11). T&K-toiminta voi hyödyntää aluetta laajemmin. Aluekehitystyö on alueen kehittämässä yhdessä alueen eri toimijoiden kanssa. Alueen yrityksiä kehittävät opiskelijoiden oppimistehtävät ja opinnäytetyöt sekä kansalliset ja kansainväliset hankkeet. Ammattikorkeakoulujen tutkimus- ja kehittämistoiminnan tilastointi aloitettiin vuonna 1999 (Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen ajankäyttötutkimus 2006).

Alkuvaiheessa ammattikorkeakoululakiin (L 9.5.2003/351) kirjattu tutkimus- ja kehittämistehtävä organisoitiin kahdella eri tavalla. Osassa ammattikorkeakouluja toimintaa hoidettiin erillisissä kehitysyksiköissä. Osassa työ organisoitiin osaksi koulutusalojen toimintaa, lähelle opetusta. Työelämää palvelevasta ja toiminta-alueeseen liittyvästä T&K:sta tuli uusi haaste myös opettajalle. Opettajan tuli kehittää sekä ammatillan tietoa että pedagogista osaamista. (Hyrkkänen 2007, 16.)

Julkaisut ja patentit

Koulutukseen ja ammattialaan liittyvien artikkeleiden ja julkaisujen määrä tilastoidaan Opetusministeriön Amkota-tietokantaan. Tilastointi aloitettiin vuonna 2005 tehdyn selvityksen perusteella. (Amkota 2008-käsikirja 2008; Ammattikorkeakoulujen tietohallinto ja tuloksellisuusrahoitus 2005, 44). Julkaisutoiminnan tilastotietoja ei ollut saatavilla tietokannan verkkopalvelussa elokuussa 2009.

Korkeakoulut kokoavat tietoja julkaisurekistereihin. Ensimmäiset ammattikorkeakoulukirjastot, jotka ottivat julkaisurekisterin käyttöön kirjastojärjestelmissään, olivat Oulun ja Jyväskylän ammattikorkeakoulut. JAMKin henkilöstön julkaisutoiminnan tiedot löytyvät JaNet-tietokannan julkaisurekisteristä. Elokuussa 2009 tietokanta sisälsi 750 viitettä. Ensimmäiset viitteet ovat vuodelta 1998. Oulun seudun ammattikorkeakoulun Leevi-tietokannassa viitteitä on lähes 1 700. Viitteitä on tallennettu takautuvasti 1970-luvulta alkaen. (Julkaisurekisteri 2009). Julkaisurekistereitä ylläpidetään myös muissa järjestelmissä, esimerkiksi Tampereen ammattikorkeakoulun Kansalliskirjaston Doria-palvelussa olevassa julkaisurekisterissä on tällä hetkellä 175 viitettä (TAMK Julkaisurekisteri 28.8.2009). Tietoja yliopistojen tieteellisestä julkaisutoiminnasta on saatavilla ammattikorkeakouluja pidemmältä ajalta. Opetusministeriön Kota-tietokannassa tietoja on jo vuodesta 1994 alkaen. (Kota-tietokanta 2009; TiedeKOTA-työryhmän raportti 2008.)

Tiedonhaku 5.9.2009 patentti- ja rekisterihallituksen patentti- ja hyödyllisyysmallirekisteristä (2009) tuottaa yhden hakutuloksen haettaessa patentin hakijan nimellä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Merkkijonolla ”*ammattikorkeak*” hakutulos on 33 jätettyä hakemusta. Yliopistoja koskeva haku tuottaa 91 hakemusta.

Tutkimusrahoitus ja henkilöstö

Ammattikorkeakoulujen T&K-menot olivat vuonna 2004 liki 90 miljoonaa euroa. Toiminnasta 75 prosenttia toteutettiin ulkopuolisen rahoituksen turvin (Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen ajankäyttötutkimus 2006, 41 - 42). Vuonna 2007 ammattikorkeakoulujen tutkimus- ja kehittämistoimintaan osallistui lähes 4 500 henkilöä, 3 101 vuonna 2004. Työhön käytettiin 1 733 tutkimustyövuotta. Vastaava yliopistojen henkilömäärä samana vuonna oli 21 000, tutkimustyövuosia kertyi lähes 14 000. (Taulukot tilastossa: Tutkimus- ja kehittämistoiminta 2009.) Vuonna 2007 JAMKin tutkimus- ja kehitystoimintaan käytettiin noin 6,4 miljoonaa euroa. Tutkimustyövuosia kertyi 117 henkilötyövuotta ja T&K- toimintaan osallistui 316 henkilöä. (Halttunen 2009.)

Yliopistossa tutkimustyöhön osallistuu enemmän miehiä kuin naisia, ammattikorkeakouluissa naisten osuus on hieman miehiä suurempi. Vuonna 2007 Keski-Suomen korkeakouluissa 1 845:n henkilön työpanoksella kertyi 1 100 tutkimustyövuotta. Menot olivat yli 76 miljoonaa euroa. (Taulukot tilastossa: Tutkimus- ja kehittämistoiminta 2009.)

4.1.3 Innovatiivisuuden edistäminen

Kehittämisessä sovitellaan erilaisia näkemyksiä ja muodostetaan yhteistä ymmärrystä. Se mahdollistaa aidon ja tasavertaisen osallistumisen. Kehittämistoimintaa voi yksittäisten organisaatioiden lisäksi olla erilaisissa verkostoissa. Verkostomaisessa toiminnassa tavoitellaan innovatiivisia rajapintoja. (Toikko & Rantanen 2009, 10, 13 – 15.)

Innovointi on järjestelmällistä työskentelyä ongelman parissa. Se vaatii tietoa muun muassa ilmiöstä, teknologioista, aikaisemmista ratkaisumalleista ja tavoista toimia. Yrittäjyydellä on yhteys innovaatioihin. Innovaatiot syntyvät useimmiten eri alojen rajapinnoilla, jossa erilaisen taustan omaavat yksilöt työskentelevät saman ongelman parissa. Innovaatiokeskittymissä vallitsee yhteistyön, tiedon ja ideoiden jakamisen ja

riskinottohalukkuuden kulttuuri. Innovointia edistävät maahan tulevat osaajat, yritykset sekä ulkomaiset investoinnit. (Kansallinen innovaatiostrategia 2008.)

Innovatiivisuus perustuu yksilöiden osaamiseen ja luovuuteen. Se on yhteydessä selkeisiin tavoitteisiin ja ongelmanasetteluun. Uudessa innovaatioajattelussa innovaation lähtökohdaksi on kysyntä- ja käyttäjälähtöisyys: asiakkaille etsitään uusia ratkaisuja yhteistä kehitystyötä tehden. Tarpeita tulee oivaltaa ja niitä vastaavia tuotteita ja palveluja tulee tarjota kilpailevia yrityksiä ja yrittäjiä aikaisemmin. (Kansallinen innovaatiostrategia 2008.) Innovaatioista 16 % ovat teknologisia, 30 % teknologia riippuvaisia ja 54 % teknologiasta riippumattomia (Sundbo 2008, 27).

Palveluinnovaatiot muodostuvat usein erilaisten tuotteiden, prosessien, järjestelmien ja markkinoiden yhdistelmästä. Palveluinnovaatiot ovat harvoin laajoja tai radikaaleja, useimmiten ne ovat pieniä tuoteparannuksia tai parannettuja menettelytapoja. Innovaatiot kehittävät palveluyritystä ja luovat taloudellista kasvua. (Sundbo 2008, 26 - 28.)

Palveluinnovaatiot voidaan jakaa (mts. 2008)

- tuoteinnovaatioihin (uusi palvelutuote),
- prosessi-innovaatioita (palvelutuotteen uusi tuotantotapa),
- jakeluinnovaatioihin (palvelujen jakelukanava ml. periferia) tai
- laadun parannuksiin,
- markkinainnovaatioihin (uusi käyttäytyminen markkinoilla tai uusi strateginen liittouma)
- organisaatioinnovaatioihin (uusi organisaatorakenne tai organisaatiokulttuuri).

Innovaatio eroaa jokapäiväisestä työhön kuuluvasta palvelutapahtumasta siinä, että se voidaan uusida ja toistaa eri asiakkailta, eri tilanteissa ja eri ympäristöissä. Palvelu perustuu käyttäytymiseen, ja näin ollen palveluinnovaatio on käyttäytymisen uudistamista. Palvelussa toiminta on olennaista ja siinä käytetään usein teknologiaa apuna, esimerkiksi itsepalvelu. Palvelu on tärkeä osa asiakkaan tarpeen tyydyttämistä.

Palvelu syntyy henkilökohtaisena vuorovaikutuksena kuluttamisen hetkellä. Palveluinnovaatiot syntyvät asiakkaan kanssa yhdessä. (Mts. 2008, 27 - 28.)

Ammattikorkeakoulujen matkailu-, ravitsemis- ja talousalalta valmistuu asiantuntijoita työelämän erilaisiin palvelualan tehtäviin. Valmistuneita restonomeja toimii sekä julkisen että yksityisen palvelusektorin moninaisissa tehtävissä. Heidän vastuulla voi olla matkailuun, ateriat-, toimitila- tai kuluttajapalveluihin liittyvien tuotteiden kehittäminen, ylläpito ja johtaminen. Palvelusektorin kasvaessa palveluihin liittyvät innovaatiot nousevat tärkeään asemaan. Myös AMK-kirjastoissa on hyödyllistä ymmärtää, mikä merkitys palveluinnovaatioilla on monissa hankkeissa.

4.2 Alueelliset ja paikalliset tavoitteet

4.2.1 JAMKin T&K-strategia

Jyväskylän ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön strategian mukaan T&K-työ on systemaattista toimintaa uuden tiedon lisäämiseksi ja saadun tiedon käyttämisestä uusien sovellusten löytämiseksi. Kehittämistyössä tutkimuksen tuloksena ja/tai käytännön kokemuksena saadaan uutta tietoa. Saatua tietoa käytetään uusien tuotteiden, palveluiden, tuotantoprosessien ja -menetelmien aikaansaamiseksi tai entisten parantamiseksi. Innovaatiotoiminnan tavoitteena on tuottaa uusia tai parannettuja tuotteita tai prosesseja. (Tutkimus- ja kehitystyön strategia 2008 - 2012 2008, 4.)

Strategiassa linjataan T&K-toimintaa yhteistyökumppaneiden, rahoittajien ja henkilöstön näkökulmasta. JAMK tuottaa työelämälle merkittävää uutta tietoa ja osaamista sekä soveltaa sitä alueellisessa innovaatioverkossa. Tutkimusta tehdään yhteistyössä alueen elinkeino- ja työelämän, eri korkeakoulujen sekä oppilaitosten kanssa. (Mts. 2008, 4.) Strategiassa ei määritellä kirjaston roolia JAMKin T&K-työssä.

T&K-työ kytkeytyy koulutustehtävään ja siihen perustuvaan sisällölliseen osaamiseen tarkoin valituissa kohteissa. T&K-työn taustalla on aina työelämän tarve tai ratkaisua kaipaava kehittämishaaste. JAMKin eri alojen asiantuntijoiden, yhteistyökumppaneiden ja asiakkaiden yhteisen, eri alojen rajapinnoilla tapahtuvan työskentelyn tulokset

välittyvät kaikkien toimijoiden käyttöön. (Mts. 2008.) JAMKin T&K:n strategiset painopisteet liittyvät tuotekehityksen ja innovaatiotoiminnan kaupallistamiseen, yrittäjyyden ja liiketoiminnan kehittämiseen, julkisten palveluiden kehittämiseen sekä kansainvälisen osaamisen kehittämiseen. (Mts. 2008, 8)

Alueellinen innovaatiojärjestelmä on verkosto, jossa on kytkennät alueen yrityksiin, julkiseen palvelutuotantoon ja yhteisöihin, uuden tiedon tuottajiin sekä välittäjäorganisaatioihin. Tässä verkostossa JAMK toimii aktiivisesti kouluttaen uusia osaajia maakuntaan. JAMK toteuttaa soveltavaa, työelämälähtöistä T&K-työtä sekä tukee kehittää ja vahvistaa alueellista innovaatiotoimintaa. JAMK välittää uutta tietoa ja osaamista pk-yrityksiin ja julkisen sektorin tarpeisiin. (Mts. 2008, 6.)

Valtakunnallinen innovaatiojärjestelmä kokoaa Suomen keskeisiin osaamisalueisiin liittyvän, pirstaleisen osaamisen kiinteäksi ja toimivaksi verkostoksi. Palvelut muodostavat yhden osan valtakunnallisesta strategisen huippuosaamisen keskittymistä, niin sanotuista SHOKeista. Keski-Suomessa keskitytään alueen vahvuuksiin ja tiivistetään verkoston keskinäistä yhteistyötä. (Mts. 2008, 7.) JAMKin T&K:n erityisosaamisalueita ovat terveys ja hyvinvointi, uudistuvan teknologian kehittäminen, matkailu ja elämystuotanto, liiketoiminnan kehittäminen sekä koulutuksen kehittäminen. Aluekehitystyön kärjet, bioenergiaosaaminen sekä ikääntyvien itsenäisen suoriutumisen ja asumisen ratkaisut, erottuvat erityisosaamisalueista toiminnan volyymin, kriittisen osaamismassan ja niiden roolista alueellisessa verkostossa. (Mts. 2008, 10.)

4.2.2 T&K osana JAMKin opettajan työtä

Ajankäyttö

Ammattikorkeakoulujen opetus- ja tutkimushenkilöstön ajankäyttöä tutkittiin ensimmäistä kertaa lukuvuonna 2004 - 2005. Opettajien ajankäytöstä suurin osa (74 %) kului opetukseen, kymmenesosa tutkimukseen ja loput (16 %) hallintotehtäviin. Eniten tutkimukseen käyttivät aikaa yliopettajat (16 %). Lehtoreiden (8 %) ja päätoimisten tuntiopettajien (7 %) tutkimusaika oli alle kymmenen prosenttia. Tutkijan työajasta lähes puolet käytettiin tutkimustehtäviin (47 %), vajaa kolmasosa opetukseen (30 %) ja neljäsosa (24 %) muihin tehtäviin. Eniten tutkimukseen käytettiin aikaa so-

siaali-, terveys- ja liikunta- sekä kulttuurialalla. Matkailu-, ravitsemis- ja talousalalla työaika käytettiin keskiarvoa enemmän opetukseen (78 %), tutkimukseen vain kahdeksan prosenttia. Ammattikorkeakoulun henkilöstön työviikon pituus oli keskimäärin 43 tuntia, ja tehtäviin käytettiin vuoden aikana yli 1 700 työtuntia. (Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen ajankäyttötutkimus 2006, 49, 60 - 61.)

Vuoden 2009 alusta voimaan tullut JAMKin organisaatiouudistus sekä T&K-rahoitus päätösten viivästyminen vaikuttivat vuonna 2008 JAMKin projekti- ja palvelutoiminnan henkilöstön määrää vähentävästi (Henkilöstökertomus 2008. 2009 ; Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen ajankäyttötutkimus 2006, 49). Hallintopäällikön mukaan hanketyö Jyväskylän ammattikorkeakoulussa tullaan entisistä enemmän integroimaan osaksi opettajan työtä. Opetuksen resursseja vapautetaan määräaikaisia sijaisia palkkaamalla (Jääskö 2009). Vuoteen 2012 mennessä JAMKin henkilöstön kokonaistyöajasta vähintään 20 % suuntautuu T&K-toimintaan. (Tutkimus- ja kehitystyön strategia 2008, 12.)

Hankkeeseen osallistujat

Hanketyön sidosryhmät vaihtelevat JAMKin eri alojen osaamisalueiden mukaan. Asiakasorganisaatiot, elinkeinoelämää tukevat, kunnalliset ja alueelliset organisaatiot, koulutus- ja oppilaitosverkosto sekä tutkimusorganisaatiot muodostavat keskeiset sidosryhmät. (Tutkimus- ja kehitystyön strategia 2008, 8.) Esimerkiksi aikuisohjaukseen liittyvässä Opin Ovi -hankkeessa on Jyväskylän ammattikorkeakoulun lisäksi mukana muita oppilaitoksia, kolmannen sektorin toimijoita, ministeriöitä, työelämän edustajia ja TE-toimistoja (Opin Ovi -hankekokonaisuus laajenee 2009.)

T&K-työstä vastaavat T&K-päälliköt. Pääosa T&K-projekteista toteutetaan asiantuntijoina toimivien opettajien voimin. Opiskelijat osallistuvat siihen toteuttamalla joitakin osioita. Työn tukena toimii keskitettyjä palveluita, joista strategiassa mainitaan T&K-kehittämispalvelut ja projektilaskentatiimi. (Mts. 2008, 12.)

JAMKin T&K-palvelujen toiminnan tavoitteena on edistää T&K-toiminnan tehokkuutta ja parantaa T&K-prosesseja. Yksikkö osallistuu T&K-strategiaprosessiin ja tavoitteiden määrittelyyn, tuottaa tietoja T&K-toiminnasta ja toimintaprosesseista, osallistuu

yhteistyöverkostojen rakentamiseen sekä tuottaa kehittämisessä tarvittavia palveluja ja työkaluja. (Ajankohtaista T&K-kehittämispalveluissa 2009.)

Mielikuvat hanketyöstä

Opettajan työkuultuurissa hanke- ja projektitoiminta näkyy muun muassa työn pirstaloitumisena. Työaika joudutaan jakamaan opetuksen, täydennyskoulutuksen ja hankkeiden kesken. Opettajat kokevat, etteivät he ehdi riittävästi keskustella työn tuloksista tai tulevista tehtävistä. Verkko-opetus ja sähköisen viestinnän lisääntyminen opiskelijoiden, kollegojen ja työelämän välillä lisää pirstaleisen työn tuntua. (Savonmäki 2007, 102 – 103.)

Opettajan työhön liittyy vaatimuksia, joista Savonmäen (2007, 103) mukaan keskeinen on työelämän kehittämistehtävä. Opettajat kokevat hankkeet irrallisiksi. Lyhyellä varoitusajalla saadut hanke- ja täydennyskoulutustehtävät hoidetaan perusopetuksen kustannuksella. Kehittämishankkeisiin lähdetään mukaan vastuun ja sosiaalisten paineiden vuoksi. Ulkoisen hanketoiminnan lisäksi opettajan työ on hankkeistunut ammattikorkeakoulun oman toiminnan organisoinnissa. Opettaja antautuu mielenkiintoisiin tehtäviin ja projekteihin enemmän kuin olisi mahdollista. Kiire hallitsee useimpien työtä. (Mts. 2007, 104 -105.)

Savonmäki (2007, 172) näkee kuitenkin työn hankkeistumisen ja moniammatilliset projektit mahdollisuutena yhteisöllisen asiantuntijuuden kehittymiseen ammattikorkeakouluissa.

4.2.3 Maratan T&K-prosessi

Matkailu-, ravitsemis- ja talousala kouluttaa osaajia ja ammattilaisia erilaisiin palvelualan tehtäviin. Koulutustehtävän lisäksi alan tutkimus- ja kehittämistyö palvelee alueen elinkeinoelämää. Alueen hyvinvointia lisätään vahvistamalla palveluelinkeinoja, joissa Marata toimii aktiivisena osaamisen kehittäjänä, verkoston luojana ja toimialan kehityksen ennakoijana. Toteutetut hankkeet liittyvät muiden muassa elintarvikkeiden tuotekehitykseen ja jatkojalostukseen, hyvinvointimatkailuun sekä ateriala- ja puhtauspalvelujen kehittämiseen. (Mikkonen 2006, 9.)

Tämän opinnäytetyön aineiston keruun aikana Marata oli oma tuloksyksikkönsä. JAMKin organisaatiossa se on vuoden 2009 alusta alkaen ollut osa Liiketoiminta ja palvelut -yksikköä (LIPA). LIPAn T&K-työn painopisteet ovat yrittäjyys, uuden liiketoiminnan synnyttäminen, tuote- ja kehitysinnovaatiot sekä julkinen palvelutuotanto. Strategisiksi painopisteiksi on valittu palvelujen muotoilu sekä vastuullinen liiketoiminta. Kehittämishankkeilla ja erilaisilla projekteilla luodaan yrityksiin ja työelämäorganisaatioihin uusia toimintatapoja ja menetelmiä. (LIPAn T&K-työ 2009.) Kuten muissakin hankkeissa, myös Maratan hankkeissa rahoitus ohjaa ja määrittelee hankkeen aikaista työtä paljon. Valtaosa JAMKin T&K-rahoituksesta tulee ulkopuolelta, merkittävä osa EU:n kautta. Osa rahoituksesta tulee yrityksistä. Omaa rahoitusta käytetään muun muassa työn tulosten julkaisemiseen. (Härkönen 2007; Tutkimus- ja kehitystyön strategia 2000, 14.)

Koulutusyksikön sisällä toimii T&K-tiimi, joka tukee yksikön johtoryhmää strategisessa kehittämisessä. Tiimin tehtävät ovat:

- yksikön maksullisesta palvelutoiminnasta vastaaminen; sen kehittäminen ja edelleen toteuttaminen
- yksikön hanketoiminnasta vastaaminen; hankkeiden suunnittelu ja toteuttaminen
- yksikön tuoteportfoliosta vastaaminen (T&K-tiimi 2009.)

Marata on ollut aktiivisesti mukana kehittämässä myös JAMKin julkaisutoimintaa, joka välittää tietoa JAMKin opetus-, tutkimus- ja kehittämistyöstä (ks. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisutoiminta). Julkaisusarjassa on raportoitu hankkeiden tuloksia sekä kirjoina että artikkeleina. Artikkelikokoelmat ovat sekä opiskelijoiden että hanketyöntekijöiden kirjoittamina levittäneet hyviä käytänteitä ja julkistaneet tehtyä työtä hankeraporttia laajemmin. Ammattilehtiin ja tieteellisiin julkaisuihin kirjoittaminen on toinen vaihtoehto saada tuloksia julkisemmaksi. Kirjasto vastaa julkaisujen markkinoinnista yhdessä koulutusalojen kanssa.

Yksi esimerkki Maratan hankkeista on **Mara Yritysklinikka**, joka aloitti toimintansa 2003. Klinikkan toiminnassa yhdistyivät koulutus ja aluetta palveleva T&K. Toiminnan tavoitteena oli välittää Maratan asiantuntijoiden ja opiskelijoiden tietoa ja taitoa yritysten käyttöön niiden kilpailukyvyen edistämiseksi. Yritysten antamia kehittämishankkeita käytettiin opintojaksojen, muun muassa projektiopintojen yritysälähtöisinä esimerkkeinä. Jokainen projekti rakennettiin asiakkaan kehitystarpeista. Klinikka etsi sopivat henkilöt toteuttamaan projektin. Toiminnan rahoitus tuli suoraan yrityksiltä. (Härkönen 2007.)

Klinikkan kautta toteutettiin myös sellaisia kehitys- ja suunnittelutehtäviä, joihin osallistuivat pelkästään yksikön henkilöstö tai Maratan ulkopuoliset asiantuntijat. Ne olivat tyypillisesti tiukkaan aikataulutettuja ja niiden laatutavoitteet olivat korkealla. Suurimmaksi osaksi opiskelijoiden työpanosta käytettiin suunnitteluun ja tuotekehitysprosesseihin sekä päätöksenteon tueksi tarvittavan tiedon keruuseen. (Härkönen 2007.)

5 JAMKIN KIRJASTO T&K-TYÖN TUKENA

5.1 Kirjasto laadukkaiden palveluiden tuottajana

Ammattikorkeakoulujen vakinaistamisen ehtona oli, että ammattikorkeakoululla on laadukkaat kirjasto- ja tietopalvelut (ks. L 255/1995). JAMKin kirjasto haluaa toimia laadukkaasti myös tutkimus- ja kehittämistyön tukena:

Kirjasto takaa käyttäjilleen laadukkaat tutkimus-, ja kehittämistoiminnan sekä opetuksen olosuhteet tarjoamalla käyttöön asiantuntevan asiakaspalvelun, ajantasaiset, uusiutuvat kokoelmat ja verkkopalvelut, työasemia, lukupaikkoja ja opetusta kirjaston käytössä ja tiedonhaussa ja -hallinnassa sekä kehittämällä JAMK:n julkaisutoimintaa.

(Jyväskylän ammattikorkeakoulun kirjaston tavoite- ja tulossopimus 2009)

Kirjastot kuuluvat tutkimuksen infrastruktuuriin. Kirjastot mahdollistavat pääsyn tietoresursseihin tutkimusvälineiden, tilojen, laitteistojen, aineistojen ja palvelujen kautta. Turun korkeakoulukirjastoseivityksessä (2008) nähdään tärkeäksi kirjastonhoitajien ja informaattikkojen osallistuminen tutkimuksen tiedonhallintaan. Selvitys-

mies esittää, että julkista tutkimusrahoitusta hakevat hankkeet laativat tiedonhallintasuunnitelman osana rahoitushakemusta. Suunnitelmaan kirjataan tutkimushankkeen tavat hankkia, käyttää ja ostaa tietoaineistoja, tutkimushankkeen sisäinen informaatiologiikka sekä tutkimuksen tuottamien tietoaineistojen säilyttäminen ja käyttö. Selvityksessä suositellaan tiedonhankinnan ja tiedonhallinnan erityiskysymyksiin perehtyneen ammattilaisen palkkaamista etenkin tutkimushankkeiden valmistelu- ja käynnistämisvaiheeseen. (Turun korkeakoulujen kirjasto- ja tietopalveluiden kehittäminen 2008 17, 56 - 60.)

JAMKin kirjastoon saapuva asiakas voi käyttää kokoelmia ja palveluja omaan organisaatioon kuuluvien tapaan. Myös avoin tietoresurssien käyttöön liittyvä koulutus ja opastus tasavertaistaa tutkimuksen lähdeaineistojen käyttöä. Kirjastoammattilaisen apua tarvitaan tiedon etsimiseen, tiedon suodattamiseen sekä aineistojen käyttöön liittyvien asioiden selvittelyyn. Esimerkiksi sopimus- ja lisenssikäytännöt eivät mahdollista korkeakoulun ulkopuolisten käyttäjien maksullisten kirjastoaineistojen etä- ja verkkokäyttöä. Myös tietokannoista tulostettavien aineistojen jakelua vaikeuttavat oikeudelliset tekijät.

Jatkuva palvelujen seuranta ja kehittäminen on osa kirjaston laatutyötä. Henkilöstön asiantuntijuuden kehittämistä ja kehittymistä seurataan vuosittain tuloskeskusteluissa. Keskustelujen pohjalta laaditaan yksilölliset kehittämis- ja kouluttautumissuunnitelmat.

5.2 Kirjastoverkostot apuna tiedon etsinnässä

Palvelujen tuottamisessa kirjastot käyttävät sujuvasti ja luontevasti erilaisia yhteistyömuotoja, mikä edistää korkeakoulujen T&K-työtä. Yleiset kirjastot, korkeakoulu-kirjastot, erikoiskirjastot sekä koulujen ja oppilaitosten kirjastot muodostavat Suomen kirjastoverkon¹ (Suomen kirjastoverkosto 2009). Nämä kirjastot ovat mukana **Kansallisessa elektronisessa kirjastossa (FinELib)**, joka hankkii elektronisia aineistoja tutkimuksen, opetuksen ja oppimisen tueksi sekä edistää tiedon saantia ja käyttöä. Myös verkkoaineistojen löytyvyyttä parannetaan. (Ks. FinELib-konsortio 2009.) Val-

¹ Kirjastoja on myös muissa organisaatioissa, esimerkiksi yrityksissä.

taosa kirjastojen maksullisista elektronisista aineistoista – e-kirjoista, e-lehdistä ja tietokannoista – on hankittu konsortion kautta. (Kansallinen elektroninen kirjasto. 2009.)

Ammattikorkeakoulujen kirjastoyhteistyökonsortio, **AMKIT-konsortio**, koordinoi ammattikorkeakoulukirjastojen yhteisiä hankkeita ja yhteistyötä (Tervetuloa! 2009). Konsortio on laatinut yhteiset linjaukset ammattikorkeakoulukirjastojen kehittämiseksi ”Etsi, opi ja oivalla yhdessä” -strategiaan vuosille 2007 - 2010. Menestymisen edellytyksiksi konsortio mainitsee kumppanuuksien etsimisen, verkostoitumisen ja yhteistyön. (Etsi, opi ja oivalla yhdessä 2007.) Tässä strategissa T&K-toimintaa ei ole erikseen huomioitu.

Jyväskylän ammattikorkeakoulun kirjasto toimii tiiviissä yhteistyössä alueen muiden kirjastojen kanssa. Jyväskylän tietopalvelustrategiaan (Eerola, 2003) määriteltiin alueen koulujen, ammattikorkeakoulun ja yliopiston tiedonhallintataitojen opetuksen tavoitteet. Tavoitteena on taata taitojen karttumisen jatkumo perusopetuksen ensimmäiseltä luokalta lukioon ja korkeakouluopintoihin. Yhteistyön tuloksena ovat syntyneet muiden muassa kirjastojen aineistotietokannat kokoava Keski-Suomen kirjastoportti ja kirjastojen yhteinen koulutuskalenteri. Alueellinen kokoelmien ja aineistojen hankinnan painopisteiden määrittäminen selkeyttää alueellisia tietoresursseja. Tavoitteena on välttää päällekkäisiä kokoelmia ja/tai palveluja. (Ks. Jyväskylän kirjastot 2009.)

Keväällä 2009 Jyväskylän ammattikorkeakoulun kirjaston aloitteesta kokoontunut **Keski-Suomen tietopalveluklubi** laajentaa alueellista suhdeverkostoa myös yrityksiin ja asiantuntijaorganisaatioihin. Klubin tavoitteena on verkostoitumisen ja tietotyön ammattilaisiin tutustumisen lisäksi perehtyä uusiin tiedonlähteisiin ja alueen tietovarantoihin sekä saada kuvaa työelämän tiedontarpeista. (Tervola 2009, 30; Seppänen 2009.)

5.3 Hanke- ja tutkimushenkilöstön kokemuksia kirjastopalveluista

JAMKin kirjastossa ei ole aiemmin tutkittu hanketyön tekijöiden kokemuksia kirjastopalveluissa. Sen sijaan Mikkelin ammattikorkeakoulussa tutkittiin vuonna 2005 tutkimus- ja kehittämistoiminnassa olevien tutkijoiden mielikuvia ammattikorkeakoulun kirjasto- ja tietopalveluista ja heidän kirjaston eri palveluiden käyttöä. Aineistoa kerättiin sekä kvalitatiivista että kvantitatiivista tutkimusmetodi käyttäen. Verkko-kyselyä täydennettiin vielä teemahaastattelujen avulla. Tutkimukseen vastasi 28 henkilöä. Yli puolella vastaajista tutkimustyö kattoi projektijohtamista, tiedonkeruuta, aineiston analysointia ja raportointia. Työn luonne kuvattiin kehitystyöksi. (Holappa & Saastamoinen 2005, 63 - 66.)

Vastaajista lähes 80 % ilmoitti käyttävänsä joko kirjastoa tai Internetiä tiedonhaukanavana etsiessään työhön tarvittavaa aineistoa. Myös puhelin ja sähköposti kuuluivat mainittuihin tiedonhaukanaviin. Kanavan valitsemiseen vaikuttivat tiedon luonne, tiedonsaannin helppous ja tiedon saatavuus. Kirjaston eniten käytetyimpiä palveluita olivat verkkopalvelut sekä lainauspalvelut. Kaukopalvelua ja tiedonhakupalvelua käytettiin yhtä paljon. Kirjaston tärkeimmiksi tehtäviksi vastaajat arvioivat aineiston hankinnan, koulutuksen ja tiedonhaun. (Mts. 2005, 71 - 72.)

Vastaajat ottivat kantaa myös siihen, millaisia aineistoja kirjaston kautta oli saatavilla tutkimustyön tarpeisiin. Tutkijat keskittyivät painetun aineiston, kirjojen ja lehtien sekä tietokantojen käyttöön. Sen sijaan kirjastojen aineistoissa oli vähän e-kirjoja, linkkilistoja ja virtuaalikirjastoja tutkimustyöhön. (Mts. 2005, 73.)

Lähes 60 prosenttia vastaajista piti tarpeellisena tutkimus- ja kehitystyöhön erikoistuneen informaattikon palkkaamista tutkimus- ja kehittämistyön tueksi. Noin 40 prosenttia vastaajista oli valmis maksamaan informaattikon suorittamista tiedonhauista, mikäli se parantaisi T&K-toimintaa. Kolmasosa maksaisi tästä palvelusta vähän tai kohtalaisesti. Eniten kaivattiin alakohtaisia tiedonhakuja. (Mts. 2005, 77 - 79.)

Tehokkaimmaksi kirjaston ja T&K:n tiedonvälityskanavaksi tutkitut ilmoittivat sähköpostin, Internetin sekä organisaation sisäisen verkon, intranetin. Lähes puolet vastaa-

jista ilmoitti, etteivät kirjaston tiedotteet hankitusta uudesta aineistosta tavoita heitä. (Mts. 2005, 75 - 76.)

Tutkimus- ja kehittämistoiminnan sekä projektimaisen työtavan lisääntyminen ovat vaikuttaneet myös JAMKin kirjaston tarpeeseen selvittää, mitä ja minkälaisia palveluja hanketyöntekijät tarvitsevat hankkeen eri vaiheissa.

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

6.1 Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää kirjaston ja tutkimus- ja kehittämistoiminnan välisen yhteistyön ja kumppanuuden lähtökohdat Jyväskylän ammattikorkeakoulussa sekä laatia ehdotuksia yhteistyötä tukevan toimintamallin löytämiseksi ja kehittämiseksi.

Ensimmäiset keskustelut hanketyöhön liittyvästä tutkimuksesta virisivät kirjaston opetustiimissä syksyllä 2006 sekä kirjaston johtajan kanssa käydyssä kehityskeskustelussa samana vuonna. Myöhemmin keskustelua jatkettiin matkailu-, ravitsemis- ja talousalan kirjastotoimikunnassa, jossa tutkimuskohde nähtiin tärkeänä.

Tutkimustehtävänäni on etsiä ja kuvata Jyväskylän ammattikorkeakoulun matkailu-, ravitsemis- ja talousalan hanketyöntekijöiden tiedonhankintaan liittyviä ongelmia. Löydettyjen ongelmien ja ratkaisujen avulla laaditaan kirjastolle kehittämissuunnitelma hanketyön ja kirjaston välisen kumppanuuden rakentamiseksi. Tässä tutkimuksessa etsitään vastauksia seuraaviin kysymyksiin:

- Mitkä ovat hanketyön tiedonhankinnalliset ongelmat?
- Miten niitä voidaan ratkaista?
- Mitkä ovat hanketyöntekijöiden mielestä tärkeimmät ongelmat, jotka halutaan ratkaista ensin?

- Millaisilla toimenpiteillä kirjasto voi tukea hanketyöntekijöiden tiedonhankintaa? Miten?
- Millaista yhteistyötä ammattikorkeakoulukirjastot tekevät organisaation T&K-palveluiden kanssa?
- Kuinka monessa hankkeessa kirjasto on ollut mukana?

6.2 Organisaatiota kehittävä tapaustutkimus

Opinnäytetyöllä on myös praktisia tavoitteita, mikä vaikutti sopivan tutkimusmenetelmän valintaan. Koskinen, Alasuutari ja Peltonen (2005) mainitsevat **organisaation kehittämisen** tutkimusotteeksi, jossa tutkimuksen ytimen muodostaa empiirinen tutkimus. Sen tarkoituksena on löytää organisaation toimintaa vaikeuttavia ongelmia ja tähtää organisaation muuttamiseen. Työkäytäntöinä toimivat muiden muassa aivomyrskyt, koulutuspäivät, pelit tai simulaatiot. (Koskinen, Alasuutari & Peltonen 2005, 48 - 49.) Myös tämän tutkimuksen voi luokitella organisaation kehittämistutkimukseksi, sillä jo aineiston keruun aikana se edisti organisaation toimintaa lisäämällä keskustelua hanketyöntekijöiden ja kirjaston välillä.

Tutkimusta voidaan pitää myös tapaustutkimuksena. **Tapaustutkimus** soveltuu hyvin, kun haluttuun ymmärtää organisaation tilannetta syvällisesti. Se toimii, kun tehtävän tavoitteeksi asetetaan organisaatiossa ilmenneen ongelman ratkaiseminen tai tutkimuksen keinoin tuotettavien kehittämisehdotuksien laatiminen. Havaittuun ongelmaan annetaan kehittämisideoita tai ratkaisuehdotuksia, mutta ei viedä muutosta eteenpäin tai kehitetä konkreettisia ratkaisuja. Tutkimukselle on ominaista, että tutkimiseen käytetään useita erilaisia tiedonhankintamenetelmiä kokonaisvaltaisen ja syvällisen kuvan saamiseksi. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2009, 37 - 38.)

Kysely sopii tilanteeseen, jossa aihe tunnetaan jo hyvin, mutta halutaan varmistua sen paikkaansa pitävyydestä. Kysely sopii hyvin esimerkiksi lähtötilanteen selvittämiseen tai saavutettujen tulosten arviointiin. Keskeistä on perusjoukon ja otoksen määrittäminen, jotta johtopäätökset ja tulosten yleistettävyyden voidaan arvioida. (Mts. 2009.) Tässä työssä AMK-kirjastojen johdolle tehty sähköpostikysely täydensi kuvaa kirjaston ja hanketyön välisestä yhteistyöstä.

Strukturoitu haastattelu on tarkkaan harkittu ja muistuttaa kyselyä. Sitä toistetaan samanlaisena kaikissa tutkimukseen liittyvissä haastatteluissa. **Teemahaastattelussa** kohdetta ei täysin tunneta, eikä vastaajia haluta ohjata liikaa. Kysymykset on muodostettu etukäteen, mutta painotukset ja järjestys voivat vaihdella tutkimuksen eri haastatteluissa. **Avoin haastattelu** muistuttaa keskustelua, joka sopii asian syvälliseen selvittämiseen. Se vaatii aikaa ja taitavan haastattelijan. **Yhteisöllisessä ideoinnissa** joukko ihmisiä työstää yhdessä valittua teemaa. Kaikkia rohkaistaan ilmaisemaan ajatuksia ilman kritiikkiä. Tavoitteena on saada aikaan mahdollisimman paljon ideoita, jotka kirjataan muistiin. (Mts. 2009, 41 - 45.) Tutkimuksessani pääasiallinen aineisto kerättiin osallistavassa työpajassa, jossa saatiin erilaisia kehittämissuhteita. Projektipäällikön haastattelussa kysymykset esitettiin teemoittain.

Erilaisia menetelmiä hyödynnettäessä kehittämistyön tueksi saadaan monipuolista tietoa ja useita eri näkökulmia ja ideoita. Tällöin laadullisen ja määrällisen tutkimuksen erot eivät enää nouse erityisen tärkeiksi. Asiantuntijatyön kehittämisessä käytetään yhteisöllisiä menetelmiä, esimerkiksi avorihityöskentelyä. Yleensä kehittämistyön tekijä toimii osana ryhmää. Toimivat, käytännön uudet ratkaisut vaativat tiedon siirtämisen ja soveltamisen lisäksi osallistujilta tiivistä yhteistyötä ja keskinäistä ymmärrystä. Ojasalo, Moilanen ja Ritalahti (2009, 40) suosittavat useampien toisiaan täydentävien, rinnakkaisten menetelmien käyttöä jotta saadaan varmempaa tietoa päätöksentekoa varten. (Mts. 2009, 40.)

Opinnäytetyössä kehittämistä tarkastellaan kolmella eri tasolla. Työni on kehittämistyyppinen työ, jossa kirjaston palveluja suunnitellaan ja kehitetään siten, että työn tuloksena syntyy muuan muassa toimintasuunnitelma. Työssä pohditaan tutkimus- ja kehittämistyötä yleensä toimintana sekä aineiston keruussa käytetään T&K:n menetelmiä.

6.3 Tutkimusaineiston keruu ja sen analysointi

Tutkimuksen pääasiallinen aineisto kerättiin kokoamalla kaikki hanketyön keskeiset osapuolet osallistamaan Gopp-työpajaan alkuvuodesta 2007. Saman vuoden kesä-

kuussa lähetettiin sähköpostikysely ammattikorkeakoulujen kirjastonjohtajille ja tietopalvelupäälliköille. Syksyllä 2009 haastattelin Tieto Töihin -tietopalveluhankkeen projektipäällikkönä toiminutta JAMKin informaattikkoa. Kyselyllä ja haastattelulla täydennettiin työpajassa saatuja tuloksia.

6.3.1 GOPP-työpaja

Yhteistoiminnallisella **Gopp-menetelmällä** (Goal Oriented Project Planning) suunnitellaan ja kehitetään T&K-työn projekteja Jyväskylän ammattikorkeakoulussa. **Gopp-työpajassa** ideoita voidaan tarkastella erilaisista näkökulmista monipuolisesti. Osallistujien sitoutuminen tavoitteeseen ja toimintatapoihin paranevat, sillä työpajaan kutsutaan kehitettävän aihealueen eri toimijoita. Työpajan ihanteellinen koko on 15 - 20 henkilöä. Tavoitteena on, että suunnittelu, tavoitteiden asettelu sekä yhteisen näkemyksen rakentaminen toteutuvat yhteisymmärryksessä. (Huttunen, Kiiskilä, Myllylä & Pellinen 2006, 108 - 109).

Onnistuneita tuloksia saadaan varaamalla työskentelyyn riittävästi aikaa, vähintään yksi työpäivä kerrallaan. Työpajan vetäjä, fasilitaattori, on neutraalin keskustelun ohjaaja sekä auttaa ryhmää saavuttamaan määritellyt tavoitteet välttämättä itse ottamasta kantaa asiaan. Hän huolehtii tulosten dokumentoinnista ja seuraa aikataulun toteutumista. (Huttunen, Kiiskilä, Myllylä & Pellinen 2006, 108 - 109.)

Keväällä 2007 järjestettiin kaksi työpajailtapäivää, joiden aikana käsiteltiin kysymyksen muotoon rakennettua ongelmaa: Mitä tiedonhankintaan liittyviä ongelmia esiintyy hanketyön eri vaiheissa ja miten niitä on ratkaistu? Alkuperäinen kysymys oli rajattu koskemaan vain tiedonhakua, mutta ryhmässä päädyttiin käsittelemään asiaa laajemmin, tiedonhankintaan liittyen. Ongelmaa päätettiin tarkastella projektisyklin eri vaiheiden avulla.

Tutkimukseen valittiin Jyväskylän ammattikorkeakoulun matkailu-, ravitsemis- ja talousalan hankehenkilöstö, koska

- ammattikorkeakoulun tarjoaman hanketyön merkitys elinkeinoelämälle, etenkin pk-sektorille on huomattava

- hanketyön osuus koulutusalaalla on kasvussa
- ryhmää oli helppo lähestyä
- ryhmä osoitti kiinnostusta aiheeseen
- minulla oli omia työtehtävissä syntyneitä kokemuksia alan hanketyöntekijöiden tiedonhankinnasta
- tutkimus tehtiin osana tutkijan restonomi-tutkintoa.

Gopp-työpajan osallistajat toimivat joko Jyväskylän ammattikorkeakoulun matkailu-, ravitsemis- ja talousalan hanketyön eri tehtävissä tai korkeakoulun kirjasto- ja tietopalvelutehtävissä. Hanketyöntekijät olivat projektipäälliköitä, hanketyötä tekeviä opettajia tai muuta hankehenkilöstöä. Työpajassa hanketyön tiedonhankinnan ongelmia tarkasteltiin hankehenkilöstön kokemusten kautta. Kirjastoa edustivat eri alojen informaattikot. Kirjaston henkilökunnan rooli hanketyön kumppanina oli nostaa keskusteluun tiedonhankinnan ja kirjastotyön näkökulmia.

Työpajan vetäjäksi kutsuttiin JAMKin projektiasiantuntija, Riitta Kosonen. Hänellä on runsaasti kokemuksia hanketyöstä, Gopp-menetelmästä ja hän tunsii osallistujajoukoksi valitun Maratan hankehenkilöstön. Valmistauduin työpajaan noin viikkoa ennen pitämällä suunnittelupalaverin Kososen kanssa. Palaverissa valittiin tutkimuksen kannalta relevantti ongelmakysymys, johon pajassa haettaisiin ratkaisua. Samalla kertaa Kosonen esitteli ja kertasi työpajan ideaa, toteutusta ja läpivientiä. Minulla oli kokemusta työpajasta, sillä olin osallistunut Gopp-työskentelyyn JAMKin henkilöstölle suunnatun Projektiosaajan valmennusohjelman eli Prova-koulutuksen aikana.

Työpaja järjestettiin kahden perjantai-iltapäivän aikana 9.2.2007 ja 9.3.2007. Menetelmä oli tuttu hanketyöntekijöille, mutta osalle kirjaston väkeä se oli täysin uusi. Ensimmäisenä iltapäivänä sovittiin, että pidetään kaksi erillistä työpajaistuntoa. Tutkimuksen teon ja tulosten käsittelyn kannalta kolmas iltapäivä olisi ollut vielä suotavaa. En kuitenkaan halunnut käyttää enempää osallistujien työaika, vaikka joukko osallistui innokkaasti ja halukkaasti keskusteluun.

Työpajassa asioita ja teemoja tarkasteltiin projektisyklin (ks. kuvio 2, 12) neljän vaiheen – tunnistus-, muotoilu-, toteutus- ja arviointivaiheen – kautta. Työpajan aikana

syntyneet muistiinpanot ja keskustelun tulokset kirjattiin erivärisille korteille. Tunnistusvaihetta kuvattiin keltaisella, muotoiluvaihetta oranssilla, toteutusvaihetta punaisella ja päättämis- ja arviointivaihetta vaalean sinisellä värikortilla. Kosonen dokumentoi taululle syntyneet vaihekuvaukset valokuvaamalla digitaalikameralla.

Keskusteluja käytiin joko koko ryhmässä tai pieniin ryhmiin jaettuna. Kussakin pienryhmässä pohdittiin samaa teemaa, mutta projektisyklin eri vaihetta analysoiden. Esimerkiksi tiedonhankinnassa esiintyvien esteiden kartoittamiseen muodostettiin neljä pienryhmää (ks. kuvio 3). Kukin ryhmä pohti esteitä projektisyklin eri vaiheen näkökulmasta ja kirjasi esteet vaiheeseen liittyvälle värilliselle kortille. Ryhmäkeskustelujen jälkeen tulokset esiteltiin koko ryhmälle ja keskusteltiin yhteiseksi näkemykseksi. Kortit kiinnitettiin seinätaululle projektin eri vaiheiden mukaisesti. Järjestykseen vaikuttivat myös ongelman alkuperä, liittyikö se JAMKin sisäisiin (kirjastopalvelut, T&K-prosessi) vai ulkoisiin tekijöihin (yhteistyökumppanit, ennakoititieto). Innostuminen näkyi vilkkaana keskusteluna ja rakentavana mielipiteiden vaihtona.

Kuvio 4. Pienryhmissä pohdittiin tiedonhankinnan ongelmia (Kosonen 2007).

Toinen iltapäivä aloitettiin tilanteesta, johon edellinen istunto jäi. Työpaja päättyi äänestykseen, jossa kuin osallistuja sai valita tärkeimmät kehittämiskohteet.

Työpajassa löytyi runsaasti erilaisia tiedonhankinnan hanketyön solmukohtia. Osaan ongelmista ei voida vaikuttaa kirjasto- ja tietopalveluja kehittämällä, koska ne ovat toimintaympäristön muissa rakenteissa tai toimintatavoissa. Tällaisia kysymyksiä ovat esimerkiksi ristiriitainen rahoitusta koskeva tieto tai yleiset viestinnän ongelmat. Työpajan aikana luovaa työskentelyä ei kuitenkaan estetty liian tiukoilla rajoituksilla, koska se olisi saattanut lukita tilanteen ja estää keskustelun etenemistä.

Korteilla olleet tiedot siirrettiin Excel-taulukoon (ks. liite 2) ja lähetettiin työpajapäivän jälkeen osallistujille ennen toista istuntoa. Analysoin aineistoa tutkimalla työpajan aikana syntyneitä kortteja ja lajittelemalla ne eri ongelmatyyppien mukaisesti, joitakin asioita tarkensin vielä jälkepäin mukana olleilta henkilöitä.

6.3.2 Sähköpostikysely ammattikorkeakoulujen kirjastonjohtajille

Kesäkuussa 2007 tiedusteltiin ammattikorkeakoulujen kirjasto- ja tietopalvelujohtajilta, minkälaista yhteistyötä kirjastoilla oli ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehittämistoiminnan, lähinnä hankehenkilöstön kanssa. Tavoitteena oli saada yleiskuva kirjaston roolista ammattikorkeakoulujen hanketyössä ja syventää käsityksiä hanketyön roolista ammattikorkeakoulun kirjastossa. Keskeisiä termejä, esimerkiksi ”hankehenkilöstö” tai ”yhteistyö”, ei tarkoituksellisesti avattu, jotta voitiin saada kuva käsitteiden käytöstä.

Kysely toteutettiin sähköpostikyselynä kirjaston johtajien oman lib-bosses-sähköpostilistan kautta. Viesti lähti Jyväskylän ammattikorkeakoulun kirjaston johtajan, Eva Ijäksen lähettämänä. Johtajan lähettämänä sen toivottiin madaltavan vastauskynnystä.

Johtajilta tiedusteltiin (ks. liite 3), minkälaista yhteistyötä kirjastolla on ammattikorkeakoulun hankehenkilöstön kanssa. Lisäksi haluttiin tietää, kuinka monen hankkeen kanssa yhteistyötä on tehty viimeisen vuoden aikana. Kysymykset oli laadittu ns. avoimet vastaukset mahdollistaviksi. Vastaukset pyydettiin suoraan sähköpostiini. Vastaus toivottiin 31.6.2007 mennessä, jotta pyyntö ei jäisi kesäloman aikana kerty-

vän muun postin joukkoon. Alun perin kysely oli tarkoitus lähettää toukokuussa, mutta kirjastonjohtajan muut kiireet vaikuttivat lähettämiseen.

Kyselyyn saatiin vastaus 14 eri ammattikorkeakoulusta. Kaikki vastaukset saatiin yhtä (2.7.2007) lukuun ottamatta kesäkuun aikana. Ainoastaan yhden kirjaston johtaja välitti kysymykset organisaationsa toisen henkilön vastattavaksi. Vastausajankohtana Suomessa oli 29 opetusministeriön alaista ja 2 sisäasiainministeriön alaista ammattikorkeakoulua, joten vastausprosentti oli 45,2.

Vastaukset tulostettiin käsittelyä ja muistiinpanoja varten. Koska vastauksia oli määrällisesti vähän, luin ne ensin pikaisesti läpi saadakseni alustavan kokonaiskuvan aineistosta. Tarkempaa analyysia ja lajittelua varten kokosin saadut tiedot myös Excel- taulukkoon. Yhteistyön muotoja kuvaavat taulukon solut otsikoin vastauksista poimittujen toimintojen mukaan. Niistä pyrin löytämään samankaltaisuuksia. Esille nousseet yhteistyöteemat otsikoin taulukkoon. Esimerkiksi ”julkaisutoimintaa” kuvaivat ilmaisut: *”Kirjasto on osallistunut julkaisutoiminnan kehitystyöhön”* tai *”julkaisemme ... julkaisusarjassa projektin raportteja ja muitakin tuotoksia.”*

6.3.3 Haastattelu

Tieto Töihin -projektin projektipäällikköä, informaattikko Suvi Perttulaa haastateltiin syyskuussa 2009. Kesäkuussa 2000 päättynyt hanke tarjosi tietopalveluja Keski-Suomen alueen pk-yrittäjille ja auttoi heitä tiedonhankinnan ongelmassa. Kolmevuotisen hankkeen rahoitukseen osallistuivat Euroopan unionin ja opetusministeriön lisäksi Jyväskylän ammattikorkeakoulun matkailu-, ravitsemis- ja talousala sekä kirjasto henkilöstökulujen osalta. (Tieto Töihin tietopalvelu 2000, 2.)

Perttulalla on kokemuksia yritysten ja ammattikorkeakoulun välisestä projektitoiminnasta, yrittäjien tiedonhankinnan tarpeista sekä kirjastopalvelujen tarjoamisesta työelämän tarpeisiin. Pyrin näin selventämään käsityksiäni siitä, millaisia tiedonhankinnan tehtäviä ratkaistaan ammattikorkeakoulun hanketyön kumppaneiden, yritysten antamissa tietopalvelutehtävissä ja minkälaisia esteitä työhön voi liittyä. Haastattelua ennen tutustuin Tieto Töihin -hankkeen loppuraporttiin (ks. Tieto Töihin tieto-

palvelu 2000). Palautin mieleen myös omia kokemuksiani hankkeen ajoilta. Teemoitain (ks. teemat liitteestä 1) etenevä keskustelu dokumentoitiin suoraan tekstiksi tekstinkäsittelyohjelmalla. Tämän lisäksi asioista vielä keskusteltiin yhteiseksi näkemykseksi.

Hankkeen loppupuolella siirryttiin yksittäisistä tiedonhankintatehtävistä laajempaa asiakaskuntaa palvelevaan aihealue seurantaan. Tietopalvelutuotteiksi muotoutui sähköpostin välityksellä lähetetyt ja verkkosivustolle kootut uutiskoosteet. Informaattikko kokosi viikoittain, erilaisista aihepiireistä koostuvan maakunnallisen uutiskoosteen tilaajille lähetettäväksi. Hankkeen sivustolle koottiin matkailualan eurooppalaisia artikkelireferaatteja sekä elintarvikkeiden pakkauksiin ja pakkaamiseen liittyvää tietoa. Myös logistiikan alan tietopalvelua käynnisteltiin. (Mts. 2000, 4.)

Yrityksille suunnatun tietopalvelun keskeiseksi esteeksi muodostuivat tekijänoikeudelliset asiat, sillä opetukseen ja tutkimukseen sovitut kopiointisopimukset eivät kata yritystietopalvelua. Kopioisto vaati esimerkiksi jokaisesta välitettävästä lehtiartikkelin kopiosta luvan tekijöiltä ja kustantajalta. (Mts. 2000, 4 - 5.)

6.4 Tutkimuksen luotettavuuden arviointi

Tutkimuksen luotettavuudella tarkoitetaan mittaustulosten toistettavuutta. Validiteetti on tutkimusmenetelmän kykyä mitata juuri sitä, mitä on tarkoituskin mitata. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2006, 216 - 217.)

Opinnäytetyössä varmistettiin tutkimusprosessin luotettavuutta seuraavasti:

- Raportoin tutkimuksen kulun täsmällisesti, jotta lukijat voivat halutessaan hyväksyä tai hylätä tekemäni ratkaisut ja johtopäätökset. Tulokset kirjattiin ja dokumentoitiin myöhempää käyttöä varten. Kaikkiin tutkimuskysymyksiin saatiin vastaus.
- Valitsin tutkimuskohteekseni hanketyön JAMKin Matkailu-, ravitsemis- ja talousalalla sen ajankohtaisuuden ja tärkeyden vuoksi. Uskon, että sain tutkimuskohteesta realistisen käsityksen, sillä Gopp-työpajaan osallistuivat kaikki

tutkimuskysymykseen liittyvät keskeiset osapuolet samasta organisaatiosta. Tavoitin työpajassa relevantin joukon Maratan hanketyöntekijöitä, jotka osallistuivat työpajaan vapaaehtoisesti ja jopa innokkaasti. Olen työskennellyt Marata-yksikössä useiden vuosien ajan, jolloin tuloksia voidaan myös peilata aikaisempiin kokemuksiin, mikä on etu yhteistoiminnallisessa työpajassa.

- Kyselyyn vastasi alle puolet ammattikorkeakoulukirjastoista, mikä kvantitatiivisessa tutkimuksessa saattaisi olla merkittävää. Tässä tutkimuksessa kyselyllä hankittiin suuntaa antavaa tietoa hanketyön ja kirjaston välisestä sen hetkestä tilanteesta, ja mielestäni tulos vastasi tähän tarpeeseen hyvin, vaikka otos olikin pienehkö.
- Johdonmukaisuutta lisäsi myös projektipäällikön haastattelu, koska sain tällöin tietoa Maratan aiemmasta projektista, johon myös kirjasto osallistui.
- Sain Gopp-työpajassa, kyselyllä ja haastattelulla riittävän aineiston, sillä monet havainnot alkoivat kertaantua tutkittavien kertomuksissa.
- Sovelsin kumppanuus-idea systemaattisesti työn tietoperustan rakentamisessa, tutkimusaineiston keruussa ja tulosten tulkinnassa.
- Tutkimuksen tulokset ovat sovellettavissa myös muihin korkeakouluihin Suomessa. Esimerkiksi ammattikorkeakoulut voivat hyödyntää tekemiäni havaintoja hanketyön ja kirjaston kumppanuuden vahvistamisessa.

Osalle kirjaston työntekijöistä Gopp-työpajamenetelmä oli uusi, joka saattoi heikentää tuloksia. Aineistoa voidaan kuitenkin pitää luotettavana, koska menetelmä mahdollisti tarkentavien kysymysten esittämisen.

Jatkotoimenpiteitä koskeva äänestys toisena työpajailtapäivänä jouduttiin toteuttamaan nopeasti työajan päättymisen vuoksi. Valintapäätökset on voitu tehdä hätiköidysti tai annettuja äänipisteitä on saatettu jättää käyttämättä. Toisaalta annetut ja valitut kohteet keskittyvät samoihin teemoihin ja pystyin jälkikäteen tarkistamaan tehtyjä valintoja epävirallisen keskustelun avulla hanketyöntekijöiden kirjastokäyntien yhteydessä. Molemmat seikat parantavat äänestystuloksen tulkintaa.

Valitut kehittämiskohteet painottuvat hankkeen käynnistys- ja toteutusvaiheisiin. Syynä voi olla muiden vaiheiden käsittelyyn jäänyt riittämätön työskentelyaika. Kol-

mas työpajaistunto olisi mahdollisesti tuottanut enemmän kehittämiskohteita myös muihin projektin vaiheisiin.

7 TUTKIMUKSEN TULOKSET

7.1 Hanketyön tiedonhankinnalliset ongelmat JAMKin Marata-alalla

Gopp-työpajan ensimmäisessä vaiheessa etsittiin tiedonhankintaan liittyviä esteitä projektisyklin eri vaiheissa (ks. sivu 12). Esteet on koottu siinä muodossa kuin ne kirjattiin korteille.

Tunnistusvaiheen esteet:

- tieto mahdollisista rahoittajista
- tiedonhankinta muista hankkeista
- aikaisemmat/samaan aikaan kehitteillä olevat hankkeet
- yritysten tutkaileminen
- kirjastossa ei ole tietoa JAMKin hankkeista ja niiden sisällöistä
- tiedonhakua ei ole tuotteistettu JAMKissa
- tiedon määrää ei ole tunnistettu
- strategioista vaikea saada tietoa (EU -> paikallinen toiminta)
- tieto mahdollisista muista esiselvityksistä
- mahdolliset kv-partnerit
- mahdolliset suomalaiset partnerit
- mahdolliset partnerit JAMK:n sisällä
- toimintaympäristötieto (vaikea löytää oikeaa)
- hankkeen substanssitutkimuksen löytäminen
- ennakointitieto - kotimainen
- ennakointitieto - ulkomainen
- tiedonhaun tekniikat - ei osata
- mediaseuranta vaikeaa.

Muotoiluvaiheen esteet:

- aineiston hankintatoiveita ei tule kirjastoon
- kirjasto ei tiedä hanketoiminnasta
- kirjastossa ei tunneta hankehenkilöstöä
- mistä yhteistyökumppanit (todelliset) löytyvät?
- ilmestyvän tiedon "hälytysjärjestelmä" puuttuu
- hankehenkilöstö ei tunne kaikkia kirjaston mahdollisuuksia
- tiedonhankintaa ei ole resursoitu (työ) kirjasto
- mistä sparraajat löytyvät?
- mistä löydetään malli yritysten sitouttamiseen?
- mistä rahoitus löytyy?
- tiedon jatkoprosessointi & analysointi
- asemointi suhteessa kv-, valtakunnalliseen & alueelliseen tietoon
- hankkeen asemointi JAMKin sisällä (suhde muihin hankkeisiin)
- tiedonhankintaa ei ole resursoitu (raha) hanke
- miten muotoilla hanke, että se menee läpi
- tiedon priorisointi.

Toteutusvaiheen esteet:

- miten löydetään oikeat tiedonlähteet?
- tiedon etsinnän vaatima aika
- miten tieto saadaan käsiin?
- miten tunnistetaan tiedon tarve?
- miten tunnistetaan relevantit ongelmat?
- miten oma keksintö suojataan?
- tiedonhakua ei ole tuotteistettu JAMKissa
- tiedon analysointiin ei ole aikaa
- tutkimustraditio puuttuu hankkeissa
- tiedon määrää ei tunnusteta
- samanaikaisesti etenevien hankkeiden seuranta
- hankkeen tuottaman tiedon jalkauttaminen
- muuttuva hallinnointitieto - miten löydän?

- täsmätiedon löytyminen.

Päättämis- ja arviointivaiheen esteet:

- olennaisen tiedon toiminnallistaminen
- olennaisen tiedon siivilöinti
- keille tieto tarpeen (tunnistetaanko taho, jolle tieto tarpeen?)
- hankkeen highlightit - kuka siivilöi?
- miten tieto levitetään?
- tiedon levittämispartnerit
- miten tehdään ei-julkisen tiedon kanssa?
- miten julkaisu tms. tuotetaan?
- hyviä käytänteitä ei dokumentoida
- pohjatieto arviointiin (vertailu muihin hankkeisiin).

7.2 Ratkaisuehdotukset hanketyön tiedonhankinnan ongelmiin JAMKissa

Seuraavaksi etsittiin ratkaisua esteiden voittamiseksi projektisyklin mukaisesti. Alla ovat korteille kirjatut ratkaisut.

Tunnistusvaiheen ratkaisut:

- tehdään JAMKin t&k-hankkeista kartta intraan tai r5 (oppimisympäristöön) → ylläpito t&k-yksikkö suoraan repotronic:sta
- tiedonhankintasuunnitelman laadinta
- verkostot, asiantuntijat rekisteriin esim. intran henkilöstöhakuun
- dokumentointi, mihin? miksi? kuka? milloin? →mitä löytyi Refworks-tietokanta
- tutor-informaattorit hankkeille, hankkeissa resursoidaan informaattorin palvelut
- hankerekisterit laadinta JAMKin intraan
- vaiheittain, koulutusalat väreillä, aie-tietokanta/rekisteri JAMK:n sisällä, Telille toimeksianto
- vierihoito tiedonhaun opetus

- ”hankehoroskooppi” heikot signaalit, juorut yms. analyysi nelikenttä
- mahdollisuuksien harava: - asiantuntijat, - informaatikko mukana
- tuotteistetaan tiedonhakupalvelupaketiksi (lisenssit?/työnjako)
- ”deittipalsta”
- hankitaan skientometriikka työkaluja, viittausverkot
- valitaan seurattavat mediat
- uutisvahdit
- repotronic hankestrukturiin lisätään tiedonhankinta
- koejärjestely opinnäytetyössä
- t&k-yksikköön oma informaatikko
- t&k-informaatikko hallitsee myös strategia-haut (Birgitta testaa)
- aluekehittämiseen liittyvät strategiat ja ohjelmat (linkit)
- yritysrekisterit
- osaamisympyrä
- rahoitustieto t&k-palveluista
- tuotteistetaan tiedonhakupalvelupaketiksi
- kehityspäällikkö ilmoittaa uusista hankehenkilöistä kirjastolle
- t&k-toiminnan linkkilista toimialoittain, tietolähteistä + rahoittajista
- t&k-yksikkö kartoittamaan uusia, erilaisia rahoituslähteitä
- yhteinen dokumentointijärjestelmä
- hankerekistereiden kokoaminen yhteen.

Muotoiluvaiheen ratkaisut:

- t&k-yksikön ja kirjaston yhteistyö
- hankkeen ”oma informaatikko”
- tiedontarpeen arviointi/määrittely hankkeen alkaessa/krt. vuoteen
- koulutustarjonnasta tiedotus – parann. muistutus -> autom. sähkö. ilm. kiinnostuneille
- hankebudjettiin oma kohta kirjaston kuluille? (yhteisten kustannusten peruste)
- yksikkökohtaisia hanke-esittelyjä
- hankeohjeistus th-resurssoinnista, mitä tarkoittaa käytännössä

- kirjaston hankinnat -> alennus
- hakekartta (asemointi JAMKissa)
- automaattihakujen tekeminen tietokantaan
- eri tiedonhaun vaiheiden ”suodatus-vierihoito”
- korkeakoulumaisen toimintamallin sisäistäminen - perehdytys
- ”wigi” vuorovaikutteinen foorumi tiedontuottaja: hankkeet, tiedon organisointi: kirjasto
- hankerekistereiden kokoaminen yhteen
- yhteinen dokumentointijärjestelmä
- räätälöityä koulutusta tarjotaan (olemassa oleva),
- kirjaston tiedonhankintakoulutukset ke iltaisin, joissain tietokannoissa on ”hälytysjärjestelmä”.

Toteutusvaiheen ratkaisut:

- tiedonhankintasuunnitelman laadinta
- tunnistus- ja muotoiluvaiheessa ”orderi” kirjastoon
- informaattikko mukana tunnistusvaiheessa
- tiedonhankintasuunnitelman mallinnus
- hakehenkilöstö + kirjasto
- hinnoiteltu/tuotteistettu kirjojen/materiaalin hankinta hankkeille
- ”hälytys”-järjestelmän käyttöönotto
- JAMKin kaikkien hankkeiden sähköinen taulu vaiheittain
- alueellisten hankerekistereiden tietokanta
- päättyneiden hankkeiden loppuraportin sähköinen tiedosto
- TE-keskuksen yms. rekisterien yhdistäminen ”monihaku”
- tavoitteena yksi hakuliittymä
- tarvittavien rekisterien määrittely
- houkuttelevat julkaisut (yritysten näkökulma)
- avainsanojen mukainen tiedon päivitys (esim. ravitsemus...)
- ”hälytyslausekkeen” muotoilu yhdessä kirjaston kanssa
- hankekohtainen asiakasprofiili
- kirjasto ”parhaan” informaattikon etsijänä/ehdottajana

- tutkimuksen tekeminen hankkeissa (opiskelija)
- selektiivinen tiedonhankinta (hanke määrittelee lehden, jota halutaan seurata -> kirjasto toimittaa materiaalin)
- aietietokanta/rekisteri JAMKin sisällä
- uusi ops 2008 t%k ja opetus yhdistyy
- keskitetty hallinnointiohjeiden rekisteri & välitys
- työkalu tiedontarpeen tunnistamiseen (check-list)
- keksintöasiamies Hynynen Jouni (keksinnön suojaaminen)
- intraan asiantuntijahaku
- kompetenssikartoitus JAMKin sisällä.

Päättämis- ja arviointivaiheen ratkaisut:

- Jamkin julkaisusarja kirjaston toimittama.

7.3 Tärkeimmät ratkaistavat ongelmat

Työpajan lopuksi valittiin ensisijaiset kehittämiskohteet äänestämällä. Kukin osallistuja sai antaa pisteitä (yksi henkilö antoi enintään 5 pistettä) tärkeimmiksi katsomilleen kehittämiskohteille. Alla ovat korteille kirjatut ratkaisut sekä kunkin ratkaisuehdotuksen äänimäärä.

Tunnistusvaiheen kehittämiskohteet:

- t&k-toiminnan linkkilista toimialoittain, tietolähteistä + rahoittajista (6 ääntä)
- t&k-yksikköön oma informaattikko → hankkeissa resursoidaan informaattikon palvelut (5 ääntä)
- vaiheittain, koulutusalat väreillä (5 ääntä)
- tutor-informaattikot hankkeille (3 ääntä)
- ”hankehoroskooppi” heikot signaalit, juorut yms. analyysi nelikenttä (4 ääntä)
- tehdään JAMKin t&k-hankkeista kartta intraan tai r5 (oppimisympäristöön) (2 ääntä) → ylläpito t&k-yksikkö suoraan repotronic:sta
- valitaan seurattavat mediat (2 ääntä)
- hankitaan skientometriikka työkaluja (1 ääni)

- uutisvahdit (1 ääni)
- repotronic hankestruktuuriin lisätään tiedonhankinta (1 ääni)
- osaamisympyrä (1 ääni)
- kehityspäällikkö ilmoittaa uusista hankehenkilöistä kirjastolle (1 ääni)
- t&k-yksikkö kartoittamaan uusia, erilaisia rahoituslähteitä (1 ääni)

Muotoiluvaiheen kehittämiskohteet:

- hankkeen ”oma informaattikko” (2 ääntä)
- tiedontarpeen arviointi/määrittely hankkeen alkaessa/krt. vuoteen (1 ääni)
- koulutustarjonnasta tiedotus – parann. muistutus -> autom. sähkö. ilm. kiinnostuneille (1 ääni)

Toteutusvaiheen ratkaisut:

- tiedonhankintasuunnitelman laadinta (3 ääntä)
- tiedonhankintasuunnitelman mallinnus (1 ääni)
- hakehenkilöstö + kirjasto (1 ääni)
- ”hälytys”-järjestelmän käyttöönotto (2 ääntä)
- alueellisten hankerekistereiden tietokanta (3 ääntä)
- päättyneiden hankkeiden loppuraportin sähköinen tiedosto (1 ääni)
- TE-keskuksen yms. rekisterien yhdistäminen ”monihaku” (1 ääni)
- tutkimuksen tekeminen hankkeissa (opiskelija) (1 ääni)
- keksintöasiamies Hynynen Jouni (keksinnön suojaaminen) (1 ääni)
- intraan asiantuntijahaku (1 ääni)

Työpajatyöskentelyssä kävi ilmi, että hanketyö ja kirjaston tarjoamat palvelut eivät kohtaa. Kirjastossa ei tunneta hanketyötä, hankehenkilöstöä eikä hanketyön tiedontarpeita. Myöskään tutkimus- ja kehittämiskohteisiin ja niiden aiheisiin liittyvä tieto ei tavoita kirjastoa. Kirjasto ei tiedä, mitä milloinkin tutkitaan.

Hanketyötä tekevät eivät tunne kirjaston peruspalveluja, aineistoja ja henkilöstöä riittävästi ottaakseen kontaktia tiedonhankintaan liittyvissä ongelmissa. Henkilökoh-

taisten kontaktien, tapaamisten ja muun vuorovaikutuksen lisääminen kirjaston henkilöstön ja hanketyöntekijöiden välillä nähtiin tarpeelliseksi.

Hankkeisiin etsitään paras mahdollinen asiantuntijajoukko. Hyvin usein hanketyötä tekevät ovat opettajia. Opetushenkilöstön lisäksi hankkeissa työskentelee joukko kyseistä hanketta varten palkattua henkilökuntaa. Hanketyöntekijät eivät tunnista- neet selkeästi JAMKin T&K-tukiyksikön roolia omassa työssään. Hanketyö poikkeaa opetustyöstä monin tavoin: tavoite on uniikki, tiedonlähteet spesifejä ja organisaatio on väliaikainen.

Työpajassa keskusteltiin paljon ennakkointitiedon merkityksestä etenkin hankesuunnitteluvaiheessa. Suunnittelu- ja raportointivaiheessa olemassa olevan tiedon paikantaminen, etsiminen ja löytäminen teettävät suunnittelusta ja raportoinnista vastaaville töitä. On löydettävä tietoa hankkeen aihealueesta suunnittelua varten sekä löydettävä hankkeen aikana ilmestynyttä tietoa raportointiin. Erilaisten tietokantojen ja rekistereiden yhteen kokoaminen sekä automatisoidut tiedonhaut nähtiin helpottaviksi tiedonhallinnan työkaluiksi. Projektipäälliköille tehdyssä kyselyssä (ks. Komulainen 2004) hajallaan oleva (esimerkiksi rahoitustieto, muut meneillään olevat hankkeet) ja vaikeasti löydettävissä oleva tieto haluttiin koota helpommin löydettäväksi. Myös tämä tutkimus osoitti, että sekä sisäiset että ulkoiset tiedonlähteet haluttiin kootusti yhteen paikkaan.

Turun korkeakoulukirjastojen selvityksessä ja Mikkelin ammattikorkeakoulun kirjastopalvelujen kyselyssä nähtiin tärkeäksi informaatio-osaajan mukana olo etenkin tutkimustyön alkuvaiheessa (ks. Holappa & Saastamoinen 2005; Turun korkeakoulujen kirjasto- ja tietopalveluiden kehittäminen 2008). Myös tässä tutkimuksessa keskeiseksi kumppanuutta edistäväksi toiminnaksi nähtiin informaation osallistuminen hanketyöhön. Tärkeäksi nousi ”Kummi-informaation” nimeäminen hankkeelle jo hankkeen ideointivaiheessa. Tehtävään valittu informaatikko tietää hankeprosessin. Hän räätälöi ja tarjoa palveluja tiedon seurannan, aineiston hankinnan ja opetuksen näkökulmasta hankkeelle.

Hankebudjetteja laadittaessa ei ole riittävästi huomioitu ja varauduttu kirjallisuushankintoihin, tietokantojen käyttöön tai tiedonhankinnan asiantuntijapalveluiden ostoihin.

7.3 AMK-kirjastojen rooli hanketyössä kesällä 2007

7.3.1 Kirjastojen ja hankkeiden yhteistyötavat

Ammattikorkeakoulujen kirjastonjohtajille ja tietopalvelupäälliköille suunnatussa sähköpostikyselyssä kesällä 2007 neljä kirjastoa ilmoitti, ettei heillä ole yhteistyötä ammattikorkeakoulun hankehenkilöstön kanssa. Muut vastaukset kuvasivat tilannetta usealla eri tavalla. Parhaimmillaan yhteistyö alkoi jo hankkeen aloittamisvaiheessa taustamateriaalin kartoittamisena ja jatkui hankkeiden yhteistyökumppaneiden tiedonhankinnan opetukseen. Muutoin kirjastot antoivat hyvin perinteisiä palveluja kuvaavia vastauksia.

Kyselyn keskeisiä termejä esim. *"hankehenkilöstö"* tai *"yhteistyö"* ei lähdetty määrittämään, koska haluttiin saada kuva käsitteiden käytöstä kirjastoissa. Yksi kirjasto ilmoitti, että käsite *"hankehenkilöstö"* jäi hieman epäselväksi ja mainitsi että se tulkittiin laajassa merkityksessä vastauksia laadittaessa; laajasti ymmärrettyinä hankehenkilöstö käsitti myös hankkeissa olevien opiskelijoiden työpanoksen:

"... opintojaksoon integroitu th-ohjaus [tiedonhankinnan ohjaus] ryhmille, joista jokainen ryhmä on mukana hankkeessa ..."

Ammattikorkeakoulun johto-, suunnittelu- ja strategiaryhmissä kirjaston johdolla on mahdollisuus osallistua T&K-työhön liittyvään keskusteluun sekä vaikuttaa omien hankkeiden toteuttamiseen:

"Ainakin johtajatasolla yksikönjohtajien kokouksissa keskustellaan ja päätetään T&K:n painopistealueet sekä keskustellaan hankkeista."

Toiminta ei kuitenkaan siirry tai näy kirjaston ja hankkeiden päivittäisessä työssä:

”Jos tarkoitat, että olisimme siellä käytännön tasolla, jossa hankkeet yksiköissä toteutetaan, niin pelkään pahoin, että kirjastot tietovarannot kyllä unohtuvat eli vastaus on EI.”

Hankeyhteistyötä tapahtuu myös kirjaston omissa hankkeissa tai osallistumalla ammattikorkeakoulun omiin sisäisiin kehittämishankkeisiin, esimerkiksi laadun kehittäminen. Myös ammattikorkeakoulukirjastojen yhteiset hankkeet ovat tärkeitä hanke-työn yhteistyömuotoja.

Kirjastossa hankehenkilöstöä palvelee henkilökunta-asiakkaina, joilla on mahdollisuus hyödyntää kirjaston tarjoamia palveluja paikallisesti – esimerkiksi aineiston lainaus- ja lukusalipalveluja – tai sähköisesti käyttää ulkomaalaisia artikkelitietokantoja verkkopalveluissa.

”Hankkeissa toimivat ovat samalla tapaa kirjaston asiakkaita kuin muukin henkilökunta.”

Kirjaston kokoelmia täydennetään hankkeiden tarvitsemalla aineistolla tai kaukopalvelulla. Kaksi kirjastoa ilmoitti saavansa rahoitusta hankkeilta painetun ja sähköisen aineiston hankintoihin. Kolme kirjastoa kertoi hankkivansa hankkeiden tarvitsemaa aineistoa ja luetteloivan sen aineistotietokantoihinsa. Kolmasosa (4 kirjastoa) kertoi yhteistyön näkyvän myös tiedonhaun toimeksiantoina.

Kirjaston keskeinen tehtävä on edistää tiedon saatavuutta ja käyttöä. Tehokas tietoresurssien käyttö edellyttää palvelujen sisällön ja hakulogiikan tuntemista. Palvelujen käyttöön perehdytetään, ohjataan ja opastetaan sekä opetetaan erilaisissa vuorovai-utus- ja kohtaamistilanteissa. Opiskelijoiden tiedonhankintaan liittyviä taitoja kehi- tetään opiskeluun integroituna tai erillisillä tiedonhankinnan kursseilla. Näyttäisi siltä, että hankehenkilöstölle tiedonhankinnan koulutusta tarjotaan tilannekohtaisesti ja sattumanvaraisesti. Koulutusta ei ole systematisoitu, vaan sitä tarjotaan kysyttäessä tai erikseen pyydettyä. Menettely vaatii hankehenkilöstöltä runsaasti omaa aktii-

visuutta. Parhaimmillaan tiedonhankinnan koulutus tavoittaa myös hankkeiden työelämäkumppaneiden henkilökunnan.

Tutkimusaineistossa oli yksi kirjasto, jolla oli monipuolisia vuorovaikutustapoja eri hankkeiden kanssa. Vuorovaikutus näkyi muun muassa molemminpuolisena viestintänä. Kirjaston henkilöstö osallistui hankkeiden järjestämiin koulutuksiin, yhteisiin palavereihin ja työryhmien työskentelyyn sekä epävirallisiin tilaisuuksiin. Kirjasto tutustui hankkeiden aihepiireihin seuraamalla niihin liittyvien julkaisujen ilmestymistä ja tiedottamalla aineistosta hankkeita. Myös kirjaston yleiskokoelman hankintoja suunniteltiin yhdessä hankkeiden kanssa.

Kirjaston henkilöstö ilmoitti myös osallistuvansa hankkeen alkuvaiheen taustamateriaalin kartoitukseen ja hankesuunnitteluun. Hankkeiden käyttöön suunniteltiin OmaNelli-palvelu. Lisäksi kirjaston henkilökunta auttoi aineiston kokoamisessa hankkeen verkkosivuille.

Ammattikorkeakoulujen julkaisutoiminnassa kirjastoilla on keskeisiä tehtäviä. Vastajat mainitsivat, että hankkeiden tuloksia julkaistaan ammattikorkeakoulujen julkaisusarjoissa. Osalle kirjastoista on annettu tehtäväksi huolehtia ja ylläpitää julkaisurekistereitä. Tällöin julkaisurekisterit sisältävät myös esimerkiksi hankkeiden aikana muualla ilmestyneet julkaisut.

7.3.2 Hankkeiden määrä

Kirjastoja pyydettiin arvioimaan myös niiden hankkeiden määrää, joissa he olivat olleet mukana viimeisen vuoden aikana. Viisi vastaaja ilmoitti, että määriä ei ole tilastoitu tai että luvut perustuvat arvioihin. Osa kirjastoista ilmoitti vain ne hankkeet, joihin kirjasto oli osallistunut selkeästi määritellyllä tehtävällä tai roolilla, esimerkiksi ammattikorkeakoulun tietohallinnon ja kirjaston yhteinen dokumenttienhallinta hankke. Osa arvioi hankkeiden määräksi kaikki hankkeet, joiden henkilöstö käytti kirjastopalveluja.

Vain kuusi kirjastoa arvioi hankkeiden lukumäärän. Määrä vaihteli muutamasta hankkeesta kolmeen-, neljäänkymmeneen. Keskimäärin AMK-kirjasto oli mukana kymmenessä eri hankkeessa vuonna 2007.

Hankehenkilöstön kirjasto- ja tietopalvelujen käytön seuranta on hankalaa ilman selkeää määriteltyä tilastointitapaa. Esimerkiksi annettujen lainojen, tilattujen kaukolainojen tai tietokannoista tulostettujen artikkelikopioiden tilastoissa ei eritellä asiakasryhmiä. Hankehenkilöstön kirjaston käyttöä ei eritellä, koska koottavat kansalliset tilastot eivät sitä erikseen vaadi:

”Hankkeissa toimivat ovat samalla tapaa kirjaston asiakkaita kuin muunkin henkilökunta.”

7.4 Tietopalveluhankkeen kokemusten huomioon ottaminen nykytilanteessa

Haastatteleamalla 1990-luvun lopussa Maratassa toteutettua tietopalveluhankkeen projektipäällikköä sain ymmärrystä siitä, millaisia tiedonhankinnan tehtäviä yrityksissä ja hankkeissa voi olla sekä minkälaisia esteitä työssä saattaa kohdata.

Tieto Töihin -tietopalveluhanke osoitti, että ammattikorkeakoulun eri tehtävät voidaan yhdistää monipuoliseksi oppimisen ja osaamisen verkostoksi. Opiskelijoiden mukana olo ja tiedonhankinnan opetuksen integroiminen todellisiin yrittäjien esittämiin kysymyksiin kasvattaa ja valmistaa heitä tuleviin asiantuntijatehtäviin. Tietopalveluun osallistuminen antaa kuvan yritysten kehittämistarpeista ja auttaa kontekstin ymmärtämisessä ja hahmottamisessa.

Tietopalveluun tulevien kysymysten ratkaiseminen vaatii tiedonhaun osaamisen lisäksi aihealueen tuntemusta. Yksittäiset tietopalvelukysymykset vaihtelivat Tieto töihin -projektissa täsmällisistä yritystoimintaan liittyvistä kysymyksistä laajoihin alaa koskeviin selvityksiin. Useimmiten kysymyksiin toivottiin vastaus hyvin pikaisesti. Yritysten tiedontarpeet liittyivät markkinointiin, yleiseen kilpailutilanteeseen, alan kehitysnäkymiin sekä tuotekehitykseen.

Yhdistämällä opiskelijoiden kehittyvät asiantuntijataidot ja aidot työelämälähtöiset kysymykset sekä tietopalvelun osaaminen voidaan saavuttaa uudenlaista osaamisen kasvua ja työnjakoa muun muassa hanketyössä tarvittavan tiedon etsimiseen. Saatua tietoa voidaan levittää ja jakaa yksittäistä tiedonhakua ja projektia laajemmin kirjaston välityksellä.

Kirjaston perinteiset tehtävät: tiedon valinta, kokoaminen, suodattaminen sekä käyttöön asettaminen ovat myös sähköistyvässä ympäristössä kirjaston vahvaa osaamista. Haasio (2009, 46) toteaa, että suomalaiset käyttävät muita kansoja enemmän Internet-hakuihin Googlea (90 %). Tiedon löytyvyyden parantamiseksi myös muiden hakupalveluiden, tiedonlähteiden ja välineiden käytön opetus on kirjastoammattilaisten osaamista. Kirjaston henkilökunta auttaa löytämään parhaan mahdollisen tiedon yhdistämällä ammattilaiset tiedonlähteiden osaamisen sekä asiakkaan haastattelussa saadun tiedon. Tällä hetkellä pääsy koottuihin aineistoihin helpottuu Nelli-portaalissa. Nelliin työkalut, esimerkiksi automaattisesti toistuvat tiedonhaut tai Oma kirjahylly -palvelu nopeuttavat tiedon etsimistä, kokoamista ja käyttöä asiakkaan omista tiedontarpeista. Palvelujen käyttöä hanketyön näkökulmasta vaikeuttavat tekijänoikeudelliset seikat. Tiedon jatkokäyttö hanketyön kentällä, liiketoiminnan kehittämisessä, vaatii tiedon jalostamista siten, että oikeudelliset seikat huomioidaan.

Verkostot ovat keskeisiä tuloksekkaassa toiminnassa. Henkilökohtaiset kontaktit, puhelin ja sähköposti ovat yhä tärkeitä työviestinnän välineitä. Tapaamiset avainhenkilöiden kanssa heti hankkeen alussa helpottavat myöhempää kommunikointia.

8 HANKKEIDEN JA KIRJASTON KUMPPANUUDEN EDISTÄMINEN JAMKISSA: KEHITTÄMISSUUNNITELMA JA TOIMENPIDE-EHDOTUKSET

8.1 Kehittämissuunnitelma

Mielestäni kirjasto- ja tietopalvelut kytketään olennaiseksi osaksi Jyväskylän ammattikorkeakoulun hanketyötä etenemällä suunnitelmallisesti ja vaiheittain.

1. vaihe: Keskustelut JAMKissa, alueen tietopalveluissa ja AMKIT-konsortiossa

Yhteistyön perusta luodaan kumppanuusajattelun näkyvyyttä parantamalla eri toiminnoissa, strategioissa ja suunnitelmissa. Keskustelu kirjaston toiminnasta ja roolista T&K-työssä aloitettiin kirjaston kehittämisryhmässä keväällä 2009. Ryhmä laatii esityksen JAMKin johdolle kirjaston näkyvyyden toteuttamisesta JAMKin T&K:n suunnitelmissa ja strategioissa. Tässä tutkimuksessa esiin tulleet, hanketyössä ilmevät, organisaation rakenteisiin ja toimintoihin liittyvät ongelmat kerrotaan JAMKin johdolle.

Kirjaston johto aloittaa keskustelun T&K-palveluiden, T&K-päälliköiden sekä muiden hanketoimijoiden kanssa yhteisten toimintojen ja tavoitteiden löytämiseksi. Sitoutetaan kirjastohenkilöstö T&K-toimintaan muun muassa lisäämällä tietämystä hanketyöstä.

Vaihtoehtojen suunnittelussa huomioidaan alueen muut toimijat, esimerkiksi Keski-Suomen tietopalveluklubi, kirjastojen yhteistyöryhmä ja yhteistyökumppanit (Tampereen ammattikorkeakoulukirjasto). Tutkimus- ja kehittämistoiminnan vaikutuksia kirjasto- ja tietopalvelutyöhön tulisi voida seurata ja mitata. Tietoja tarvitaan muiden muassa kirjaston kehittämiseksi sekä voimavarojen ja toiminnan suuntaamiseksi. Kirjaston käyttöön liittyvää tilastointia tulisi pohtia uudelleen. Erilaisten tietojärjestelmien yhteiskäytöllä vähennetään tiedonhakujen määrää ja niihin käytettyä työ-

aikaa. Selvitetään, voidaanko esimerkiksi julkaisu- ja hankerekisterit yhdistää hanke-työtä edistäväksi.

JAMKin kirjaston johto vaikuttaa AMKIT-konsortion yhteistyön strategiaan T&K-toiminnan osalta.

2. vaihe: Kumppanuusmallin testaaminen

Käydyn keskustelun tulosten perusteella määritellään kumppanuustyön toteuttamisen jatkotoimenpiteet, tavoitteet sekä toteuttamistapa. Tehtävää varten luodaan projektiorganisaatio. Kirjastohenkilöstö hankkii kokemusta projektityöskentelystä ja aikaisemmat kokemukset jaetaan. Määritellään projektin eri vaiheissa tarjottavat palvelut ja niihin vaikuttavat muuttuvat tekijät, esimerkiksi hankkeen laajuus, hankehenkilöstön määrä ja kesto. Toteutetaan kirjaston henkilöstölle suunnattu Prova-koulutus.

3. vaihe: Kirjaston ja hanketyön välisen kumppanuuden vakiinnuttaminen

Vakiinnutetaan kumppanuustoiminta osaksi kirjaston palvelutuotantoa. Määritellään resurssit ja vahvistetaan toimintamalli. Tarkistetaan mallin toimivuus säännöllisesti kirjaston kehittämistyöryhmässä, ja muutokset päivitetään. Varmistetaan, että kirjastolla on käytettävissä hanketyön sisältöihin liittyvää tietoa.

8.2 Toimenpide-ehdotukset

Opinnäytetyön aikana syntyi useita toteuttamiskelpoisia ideoita siitä, miten kirjaston ja hankkeiden kumppanuutta voidaan edistää JAMKissa. Ideoiden jalostamisessa toimenpide-ehdotuksiksi voin myös hyödyntää henkilökohtaisia kokemuksiani JAMKista: usean vuoden työskentelyä kirjaston eri toimipisteissä, opiskeluprosessin eri vaiheiden läpikäyntiä Maratassa, JAMKin henkilöstön tuttuutta sekä kirjasto- ja tietopalveluosaamistani.

1) Hankkeiden tarpeiden tunnistaminen Gopp-työpajoissa

Hankkeiden tarpeiden tunnistaminen ja tunteminen edistävät kirjastopalvelujen kehittämistä. Tutkimuksessani Gopp-työpaja kokosi kaikki keskeiset toimijat yhteen.

Toimijoiden välille syntyi aito vuorovaikutus ja into ratkaista yhteisiä kysymyksiä. Työpajatyöskentely oli antoisaa ja kehitti ongelmanratkaisutaitoja. Kehittämistapaa voidaan hyödyntää koko organisaatiossa. Mielestäni Gopp soveltuu hyvin koko organisaation kehittämistavaksi, jossa organisaation eri tasoilta kokoonnutaan yhteen ratkaisemaan ongelmia tasavertaisesti kumppaneina. Yhteinen ymmärrys saavutetaan keskustellen, kysellen ja tarkentaen. Kirjaston johtajana toiminut, Antti Seppänen totesi, että hänelle syntyi käsitys ja ymmärrys JAMKin hanketoiminnasta työpaikan aikana.

2) Kirjastolle kattavasti tietoa JAMKin tutkimuksista ja kehitysprojekteista

Hankkeiden parissa työskentely kasvattaa projektityöskentelytaitoja, antaa tietoa tutkimuskohteista, edistää vuorovaikutusta ja mahdollistaa entistä paremman asiakaslähtöisen palvelun. Tieto tutkimuskohteista vaikuttaa aineistoa hankittaessa muiden muassa kokoelmien ajantasaisuuteen ja relevanttiuteen, parantaa asiakaspalveluhenkilöstön mahdollisuuksia ymmärtää asiakkaiden tietopalvelukysymyksiä sekä auttaa tiedonhankinnan opetuksen kohdentamisessa ja sisältöjen rakentamisessa. Keskeistä on, että kirjaston henkilökunta tietää, mitä JAMKissa tutkitaan.

3) Marata hanketyön pilottina

Vuosien aikana Maratassa on toteutettu monipuolisia, innovatiivisia ja aikaansa edellä olevia hankkeita. Tieto Töihin -hanke vuosituhannen vaihteessa ennakoii jo alueen yritysten palvelutarpeita kehittämällä niitä palvelevia toimintamuotoja. Siinä yhdistyivät Maratan koulutus- ja T&K-tehtävät sekä kirjaston opiskelijoille annettu tiedonhankinnan opetus aidossa työelämälähtöisessä kontekstissa. Myös Mara Yritysklinikka yhdisti ja satoi elinkeinosta lähtevät kehittämistarpeet Maratan toimintaan. Maratan henkilöstö tarttuu helposti uusiin kokeiluihin, osoittaa mielenkiintoa ja haluaa aidosti olla kehittämässä organisaatiota ja työelämää. Jatketaan alkanutta hanketyön kumppanuutta Maratan ja kirjaston välisenä pilottina.

4) T&K-työn näkyväksi tekeminen kirjaston kaikessa toiminnassa

T&K-työn merkitys kirjaston arjessa on tunnustettu ja erilaisia kokeiluja on jo tehty. Niitä ovat muiden muassa räätälöidyt koulutukset hankehenkilöstölle (Patentit tiedonlähteenä tai OmaNelli-koulutus) sekä kirjaston järjestämän Asiantuntijan tiedon-

hankinta -verkkokurssin sisällön toteutus. Keväällä 2009 perustetussa kirjaston kehittämistyöryhmässä on aloitettu keskustelu kirjaston ja hanketyön välisen kumppanuuden eri tavoista. Myös kirjaston työhön kuuluva julkaisutoiminta on nostettu ammattikorkeakoulun kehittämisen kohteiksi. Julkaisutoiminta on alojen sisältä nousevien aiheiden ja asioiden käsittelyä JAMKin omassa julkaisusarjassa. Sillä on merkittävä rooli erilaisten saavutettujen tulosten kerronnassa ja esille tuomisessa.

Kumppanuus tehostaa molempien tehtävän toteuttamista. Hankkeiden käyttöön saadaan koottuja aineistoja, tiedonhankintaan liittyvää ohjausta ja apua lähteiden löytämisessä. Tehokkaampi tulosten julkaiseminen, tiedottaminen ja markkinointi levittävät hyviä käytänteitä ja vaikuttavat myönteisesti ympäristöön.

5) Kummit kirjastossa

Yhteydenotto helpottuu tuttujen kesken. Projektipäällikkö vastaa uuden hankehenkilöstön perehdyttämisestä JAMKiin ja sen kirjastoon. Laaditaan hankehenkilöstölle perehdyttämisohjelma, jossa kullekin hankkeelle määritellään kirjastoyhteyshenkilö, kummi. Kummi tietää meneillään olevista hankkeista ja voi suunnata hankintaa hankintatoiveiden mukaisesti sekä tiedottaa aihealueen uutuuksista. Kummi vastaa uusien palvelujen ja tuotteiden tiedottamisesta. Kummin kanssa sovitaan tiedonhankintaan liittyvän opetuksen järjestämisestä. Tarvittaessa palveluja pyydetään ja/tai ostetaan muilta kirjastoverkoston asiantuntijoita. Kummi osallistuu tarvittaessa hankekouksiin tai palavereihin.

6) Säännölliset tapaamiset

Laaditaan kumppaneiden kesken hankesyklin mukaisesti toteutettava kalenteri tai aikajana, jossa määritellään kirjaston/informaatikon ja hankkeesta vastaavan väliset säännölliset tapaamiset. Tapaamisten aikana keskustellaan hankkeen tietopalvelutarpeista. Keskustelujen sisältö voi vaihdella hankkeen eri vaiheissa. Esimerkiksi hankkeen käynnistämävaiheessa informaatikko tutustuu hankkeen sisältöihin, auttaa tausta-aineiston kokoamisessa, auttaa rakentamaan Nelli-portaaliin hanketta koskeva ”Oma Nelli” -palvelun. Kalenteri päättyy hankkeen lopettamisvaiheeseen, jolloin kirjasto osallistuu julkaisun tai tuotosten julkistamiseen.

7) Tiedonhankintataitojen kehittäminen

Tiedonhallinta on keskeinen osa toimivaa tutkimusprosessia. Käytettävissä olevat tietoresurssit ja niiden määrä on kasvanut viime vuosina. Myös käyttöliittymiä, porttaaleja ja yhteisöllisen median välineitä on kehitetty ja kehitetään jatkuvasti. Aikaisemmin vain kirjaston henkilökunnan käytössä olleet välineet ovat kirjaston asiakkaiden käytössä, usein omalta työpöydältä. Tehokas tiedonhankinta vaatii tiedon organisoinnin tuntemusta ja ymmärtämistä. Tiedonhankinnan perusasiat eivät muutu käyttöliittymien tai hakuympäristöjen vaihtuessa. Vaikeiksi asioiksi koetaan oikeiden ja riittävien sanojen/merkkijonojen/termien syöttäminen hakujärjestelmääni ja tiedon suodattaminen suuresta tietomassasta. Yhä edelleen tarvitaan perusasioiden kouluttamista, kertaamista ja päivittämistä sekä uusien, käyttöön otettujen palveluiden tiedottamista. Räätelöity koulutus mahdollistaa tarjonnan juuri oikeaan tarpeeseen tietylle kohdejoukolle. Informaatikon ja hankehenkilöstön välisessä keskustelussa selviää kulloinkin tarvittavan osaamisen tarpeet. Hankkeen aiheen sisällöllinen asiantuntemus auttaa tiedonhankinnan kouluttajaa tehtävässään.

8) Tietopalvelulomake hankkeille

Tiedonhaku on prosessi, joka noudattaa tiettyä etenemisjärjestystä. Tiedonhaku käynnistyy tiedontarpeen ja hakuongelman määrittelystä. Tiedon etsijän itsenäistä hakua voidaan helpottaa valmiin lomakkeen avulla. Lomakkeeseen kuvataan tiedonhankinnan prosessi, tiedonhakua vaativa ongelma, ongelmaa kuvaavat asia-/avainsanat, määritellään tietolähteet, etsitään dokumentit ja niin edelleen. Tiedon etsimistä nopeuttaa hanketyöntekijän etukäteen täyttämä lomake.

9) Kokoelmien kehittäminen

Kirjasto kartoittaa yhdessä T&K-palveluiden kanssa olemassa olevat hanketyön lähteet. Lähdetietoa kootaan Nelli-portaaliin. Hankitaan hanketyötä tukevia tietokantoja, painettuja ja sähköisiä lehtiä ja kirjoja. Selvitetään mahdolliset tekijänoikeuksiin ja aineiston käyttöön liittyvät (lisenssit) rajoitteet.

10) Helpottavien työtapojen ja -kalujen käyttöönotto

Kootaan yleistä hanketietoa Nelli-portaaliin tai johonkin muuhun hankkeen käytössä olevaan järjestelmään. Otetaan käyttöön automatisoidut tiedonhaut sekä tiedon-

tuottajien RSS-syötteet. Päättyneiden hankkeiden aikana tehdyt tiedonhaut tallennetaan myöhempää käyttöä varten. Sähköisten palvelujen lisäksi huolehditaan painetun aineiston helposta käytöstä. Sähköiset ilmoitukset painettujen lehtien saapumisesta tai sisällysluettelokopiot helpottavat uuden tiedon seurannassa. Kirjaston uutuuksiluettelon tuottamisessa huomioidaan hanketiedon tarpeet.

Hanketieto koostuu muiden muassa rahoituslähteistä, raportoinnista, muista hankkeista, uutistiedotteita ja alakohtaisista tiedonlähteistä. Tiedon keruuseen käytetään organisaation T&K-asiantuntijoita tai alueen muita yhteistyökumppaneita, esimerkiksi Tietopalveluklubia. Laaditaan lista hanketyön eri vaiheissa huomioitavista ja keskusteltavista tiedonhankintaan liittyvistä asioista yhdessä projektipäällikön kanssa.

11) Tietopalvelukustannusten huomioon ottaminen hankkeiden budjetoinnissa

Hankkeet varautuvat aineistohankintoihin, informaation ja muiden kirjastopalveluiden kustannuksiin hankebudjetissaan.

12) Tiedon julkistaminen ja tiedon käyttö

Hankehenkilöstö kaipaa apua tiedon tuottamiseen ja tekstin kirjoittamisen taitojen kehittämiseen sekä aikaa tietojen analysointiin. Kollegiaalinen tiedon jako ja prosessointi sähköpostia paremmilla välineillä vähentää kuormittavuuden tunnetta ja edistää samasta aiheesta kiinnostuneita verkostoitumaan.

Kirjoittamisen ja tiedon jakamisen kynnyksiä voidaan madaltaa yksinkertaisilla teknisillä ratkaisulla. Sosiaalisen median välineet muiden muassa blogit tai wikit ovat nopea tapa saada vastauksia tai kommentteja tai antaa palautetta. Internet-sukupolvi osaa käyttää niitä jo sujuvasti. Tammikuussa 2008 julkaistiin ensimmäinen numero ammattikorkeakoulujen osaaja.net verkkojulkaisusta. Hanketyön tuloksista kertominen on yksi osaaja.net verkkojulkaisun tavoitteista. Se on suunnattu ensisijaisesti työelämälle ja ammattikorkeakoulujen tutkijoille ja kehittäjille. Se toimii sosiaalisena foorumina, jossa arvioidaan ja kommentoidaan julkaistuja kirjoituksia. Eri foorumeita otetaan aktiivisempaan käyttöön ja opastetaan sosiaalisen median käytössä.

13) Informaatiolukutaidon edistäminen hanketyön kautta

Tietopalvelun ja hanketoiminnan yhteistyö edistää välillisesti alueen elinkeinoelämää. Hanketyöntekijöiden ja elinkeinoelämän edustajien kohtaamistilanteissa leviää tietoa ammattikorkeakoulun kirjaston tarjoamista palveluista muiden muassa tietoa työelämälähtöisten e-opinnäytetöiden helposta saatavuudesta kirjaston kautta. Myös hanketyöntekijöiden informaatiolukutaitoon liittyvä osaaminen välittyy hankkumppaneiden hyödyksi.

14) Tekijänoikeudet ja suojaaminen (eettinen käyttö)

Perusta kestäväälle ja toimivalle yhteistyölle kumppaneiden välillä muodostuu luottamuksesta ja aidosta tahdosta luoda toiminnalla yhteistä hyvää. Luottamus näkyy muuan muassa hankkeen tutkimuskohteiden ja tulosten oikeana käsittelynä. Sopimus tietojen luottamuksellisuudesta ja käsittelystä kirjastossa varmistaa ja turvaa hankkeen tulosten julkistamisen. Kirjaston hankkimien tietoresurssien käyttöä määrittävät muiden muassa lisenssit ja erilaiset tiedontuottajien määrittämät rajoitukset. Erilaisten aineistojen ja lähteiden käyttö liiketoiminnassa tapahtuvassa kaupallisessa toiminnassa on huomioitava sekä tiedonhankinnan koulutuksissa että hankkeen järjestämissä tilaisuuksissa ja jaettavissa materiaaleissa.

15) Kirjastohenkilöstön T&K-osaamisen lisääminen ja verkostoituminen

Jyväskylän ammattikorkeakoulun kirjasto, Jyväskylän alueen kirjastot sekä Tampereen ja Pirkanmaan ammattikorkeakoulujen välillä solmitun yhteistyön kautta on kirjastohenkilöstön mahdollisuus päästä henkilöstövaihtoon haluamaansa kirjastoon. Tavoitteena on monipuolistaa kirjastotuntemusta, aineistotuntemusta ja asiakastuntemusta. Eräänä vaihdon tavoitteena voisi olla kirjastossa ja/tai organisaatiossa tehtävä T&K-työ. Kirjaston henkilöstökokouksen (9.6.2009) yhteydessä nousi esille myös organisaation sisäinen osaamisen kehittäminen organisaation sisällä tapahtuvan työn kierron avulla. Etenkin hanketyöhön tutustuminen nähdään tärkeänä mahdollisuutena kehittää kirjastossa työskentelevien hanketuntemusta. Kirjaston omien hankkeiden ja projektien toteuttaminen on mahdollistanut työtavan oppimista. Kansainväliset kokemukset avaavat mahdollisuuksia laajentaa kokemuksia myös maan ulkopuolella tapahtuvaan hanketyöhön. Henkilöstöä kannustetaan osallistumaan projektin valmennusohjelman, ProVa:n koulutuksiin JAMKissa.

Onnistunut tiedonhankinta edellyttää sekä projektin sisäisten että ulkoisten tietolähteiden tuntemista, hyödyntämistä ja käyttöä. Henkilökohtaisten kontaktien, verkostojen, kollegojen, asiantuntijoiden hyödyntäminen tiedonhankinnassa sekä ammatti- ja tieteellisen tutkimuksen artikkeleiden, konferenssijulkaisujen tai tutkimukseen tutustuminen on verkoston luomista. Kannustetaan tietopalveluhenkilöstöä etsimään organisaation sisäisiä ja alueellisia kontakteja, esimerkiksi Keski-Suomen tietopalveluklubin kautta.

16) Palvelut muuttuvissa rakenteissa

Meneillään olevassa korkeakoulujen rakenteellisessa kehittämisessä tavoitteena on korkeakoulujen toiminnan laadun, vaikuttavuuden ja kansainvälisen kilpailukyvyyn vahvistaminen muuttuvassa ja globaalissa toimintaympäristössä. Korkeakoulukirjastojen välisen yhteistyön lisääminen, toimintojen tehostaminen sekä kirjastojen lukumäärän vähentäminen pakottavat arvioimaan palveluja uudelleen. (Korkeakoulujen rakenteellinen kehittäminen 2009). T&K-työ on keskeinen ammattikorkeakoulun tehtävä. Kirjaston tulee huomioida hanketyö optimaalasti kirjaston palveluissa ja toiminoissa. Se vaikuttaa laatutyöhön, resursointiin, työn organisointiin sekä henkilöstöratkaisuihin, muiden muassa henkilökohtaisia toimenkuvia mietittäessä.

9 OPINNÄYTE PROJEKTINA

Oletukseni siitä, että hankkeissa ja projekteissa tiedon merkitys on olennainen, vahvistui opinnäytetyöni aikana. Tutkimusprosessi oli mielenkiintoinen, innostava, opettava ja haastava. Tutkimukseen liittyi useita eri toimijoita ja vaiheita. Kaikkien niiden yhdistäminen loogiseksi kokonaisuudeksi vaati ajan lisäksi ajatustyötä, keskittymistä ja tiedon prosessointia sekä opintojen aikana kertyneen tiedon osaamiseksi muuttamista. Keskustelut kollegojen ja opettajien kanssa lisäsivät sisällöllistä varmuutta ja toivat esille uusia, erilaisia näkökulmia. Koin myös käytännössä tiedonhankintaan liittyvät ongelmat: miten etsiä, valita ja käyttää tietoa opinnäyteprojektin eri vaiheissa. Organisaatorakenteessa tapahtuneet muutokset tuntuivat aluksi hämmentäviltä, koska niiden vaikutus piti arvioida tutkimukseni kannalta. Raportin kirjoittamisprosessi päivätyön ohessa vaati suunnitelmallista ajankäyttöä.

Ammattikorkeakoulukirjastojen rakenteellinen kehittäminen tulee muuttamaan kirjastojen palveluja ja henkilöstön osaamisvaatimuksia. Lisääntyvät sähköiset palvelut parantavat ja tehostavat aineistojen käyttöä, mutta samalla kertaa vaativat palvelujen käyttäjiltä monipuolisempaa tiedonhankinnan osaamista. Myös tiedonhankinnan ohjauksen tarve siirtyy sähköiseen ympäristöön. Isommat yksiköt huolehtivat alueellisia pk-yrityksiä palvelevasta ammatillinen tiedon tarjonnasta. AMK-kirjasto tarjoaa työelämälähtöistä tietoa, ja kirjaston henkilöstön ammatillisen tiedon sisällöllinen erikoisosaaminen nousee tärkeään asemaan. Syntyvät uudet verkostot ja kumppanuudet tarjoavat rajapintoja ja mahdollisuuksia palveluinnovaatioille kirjastoympäristössä.

LÄHTEET

Aarnio, H. & Enqvist, J. 2009. Dialogin luonnehdintaa. Hämeenlinna: Hämeen ammattikorkeakoulu, ammatillinen opettajakorkeakoulu. Sivusto avattu 10.10.2003. Viitattu 26.9.2009. [Http://openetti.aokk.hamk.fi/diana/index.htm](http://openetti.aokk.hamk.fi/diana/index.htm), Dialogin määrittelyä, Dialogin luonnehdintaa.

Ajankohtaista T&K-kehittämispalveluissa. 2009. Palvelulupauksemme. Viitattu 28.8.2009. [Https://intra.jamk.fi/tukipalvelut](https://intra.jamk.fi/tukipalvelut), T&K kehittäminen.

Amkota 2008-käsikirja. 2008. Tilastot. Helsinki: Opetusministeriö, Korkeakoulu- ja tiedeyksikkö. Viitattu 28.8.2009. [Http://amkota2.csc.fi:8080/portal/page?_pageid=116,41163&_dad=portal&_schema=PORTAL](http://amkota2.csc.fi:8080/portal/page?_pageid=116,41163&_dad=portal&_schema=PORTAL), AMKOTA 2008 käsikirja (Word).

Ammattikorkeakoulujen tietohallinto ja tuloksellisuusrahoitus. 2005. Helsinki: Opetusministeriö. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2005:32. Viitattu 29.8.2009. [Http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2005/liitteet/opm_271_tr32.pdf?lang=fi](http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2005/liitteet/opm_271_tr32.pdf?lang=fi).

Ammattikorkeakoulujen tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta 2009. Helsinki: Arene. Viitattu 29.8.2009. [Http://www.arene.fi/](http://www.arene.fi/), Tietopankki, Esittelymateriaali, 2009.

Eerola, T. 2003. Jyväskylän tietopalvelustrategia. Jyväskylä: Jyväskylän kaupunginkirjasto - Keski-Suomen maakuntakirjasto, Jyväskylän ammattikorkeakoulun kirjasto, Jyväskylän yliopiston kirjasto, Jyväskylän kaupungin opetusvirasto. Viitattu 1.4.2008. [Http://www3.jkl.fi/kirjasto/tietopalvelustrategia/index.htm](http://www3.jkl.fi/kirjasto/tietopalvelustrategia/index.htm).

Etsi, opi ja oivalla yhdessä. 2007. Ammattikorkeakoulukirjastojen yhteistyön strategia 2007 - 2010. Helsinki: AMKIT-konsortio. Viitattu 20.9.2009. [Http://www.amkit.fi/download.php?82c5ad86685d49e7d6e7f02ee388ec3d](http://www.amkit.fi/download.php?82c5ad86685d49e7d6e7f02ee388ec3d).

Euroopan parlamentin ja neuvoston päätös Euroopan luovuuden ja innovoinnin teemavuodesta. 2008. Ehdotus. Bryssel: Euroopan Yhteisöjen Komissio. [Http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0159:FIN:FI:PDF](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0159:FIN:FI:PDF).

Gopp-työpaja. 2007. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu, matkailu-, ravitsemis- ja talousala. Hankehenkilöstön ja kirjaston henkilökunnan yhteinen Gopp-työpaja 9.2.2007 ja 9.3.2007.

Haasio, A. 2009. Johdon assistentin tiedonhankinnan opas. Helsinki: WSOYpro.

- Halttunen, J. 2009. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu. PowerPoint-esitys 25.3.2009. Viitattu 20.9.2009.
[Http://www.arene.fi/data/dokumentit/b9c294a8-086c-41d2-b724-7817b3c9c5c8_Jyvaskylan_ammattikorkeakoulu_2009_Arene_esitys%20%5BYhteensopivuustila%5D.pdf](http://www.arene.fi/data/dokumentit/b9c294a8-086c-41d2-b724-7817b3c9c5c8_Jyvaskylan_ammattikorkeakoulu_2009_Arene_esitys%20%5BYhteensopivuustila%5D.pdf).
- Henkilöstökertomus 2008. 2009. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Viitattu 28.8.2009. Julkaistu JAMK:n intranet-sivustolla.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara P. 2006. Tutki ja kirjoita. 12. p. Helsinki: Tammi.
- Holappa, M. & Saastamoinen, T. 2005. Mikkelin ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehittämistoiminnan tarpeet ja odotukset kirjasto- ja tietopalveluilta. Opinnäytetyö. Mikkeli: Mikkelin ammattikorkeakoulu. B. Artikkeleita, opinnäytetöitä, tiedotteita 106.
- Huttunen, T., Kiiskilä, S., Myllylä, P. & Pellinen, A. 2006. Kohti laadukkaampaa aluekehitystä - työpajat kehittämistyön välineenä. Teoksessa Työelämän kehittämisen välineitä. Toim. S. Kiiskilä. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu, 108 - 115. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 68.
- Hyrkkänen, U. 2007. Käsitteistä ajatuksen poluille. Ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystoiminnan konseptin kehittäminen. Väitöskirja. Helsinki: Helsingin yliopisto, kasvatustieteen laitos. Kasvatustieteen laitoksen tutkimuksia 210.
- Härkönen, M. 2007. Mara Yritysklinikalla koulutus- ja aluekehitystehtävä käsi kädessä. Teoksessa Saumatonta yhteistyötä. Toim. A. Nurminen & P. Paukku. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu, 14 - 18. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 71.
- Ijäs, E. 2007. Kirjasto ja hanketyö amkissa. Sähköpostiviesti 12.6.2007. Vastaanottaja lib.bosses@oamk.fi. Sähköpostikysely kirjaston johtajille ja tietopalvelupäälliköille.
- Julkaisurekisteri. 2009. Oulu: Oulun seudun ammattikorkeakoulu. Tiedonhaku Leevi-tietokannan julkaisurekisteristä 28.8.2009. <https://leevi.amkit.fi/>, Julkaisurekisteri.
- Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisutoiminta. 2009. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulun kirjasto. Sivu päivitetty 22.9.2009. Viitattu 29.9.2009.
[Http://www.jamk.fi/kirjasto](http://www.jamk.fi/kirjasto), JAMKin julkaisut.
- Jyväskylän ammattikorkeakoulun kirjaston tavoite- ja tulossopimus 2009. 2008. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Viitattu 29.9.2009.
<https://intra.jamk.fi/>, Tukipalvelut, Kirjasto, Tiimien työtilat, Johtoryhmä, Johtoryhmän muistiot 2008.
- Jyväskylän kirjastot. 2009. Jyväskylän kirjastojen yhteinen sivusto. Viitattu 28.8.2009.
[Http://www.jyvaskylankirjastot.fi/](http://www.jyvaskylankirjastot.fi/).

Kansallinen elektroninen kirjasto. 2009. FinELib. Viitattu 27.8.2009.

[Http://www.kansalliskirjasto.fi/kirjastoala/finelib.html](http://www.kansalliskirjasto.fi/kirjastoala/finelib.html).

Kansallinen innovaatiostrategia. 2008. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö. Viitattu 14.6.2009.

[Http://www.innovaatiostrategia.fi/file/id267/files/attachment/Kansallinen_innovaatiostrategia_12062008.pdf](http://www.innovaatiostrategia.fi/file/id267/files/attachment/Kansallinen_innovaatiostrategia_12062008.pdf).

Kettunen, S. 2003. Onnistu projektissa. Helsinki: WSOY.

Komulainen, M. 2004. Projektipäällikön tiedontarpeet ja tiedonhankinta EU:n rahoittamissa aluekehityshankkeissa Pirkanmaalla. Pro gradu -työ: Tampereen yliopisto, informaatiotutkimuksen laitos, informaatiotutkimus.

Korkeakoulujen rakenteellinen kehittäminen. 2009. Helsinki: Opetusministeriö. Viitattu 29.8.2009. [Http://www.minedu.fi/OPM/](http://www.minedu.fi/OPM/), Koulutus, Koulutuspolitiikka, Hankkeet Korkeakoulujen rakenteellinen kehittäminen.

Koskinen, I., Alasuutari, P. & Peltonen, T. 2005. Laadulliset menetelmät kauppatieteissä. Tampere: Vastapaino.

Kota-tietokanta. 2009. Tieteellinen julkaisutoiminta. Viitattu 27.8.2009.

[Https://kotaplus.csc.fi/online/Help.do?topic=tietjulkaiseminen](https://kotaplus.csc.fi/online/Help.do?topic=tietjulkaiseminen).

L 9.5.2003/351. Ammattikorkeakoululaki. Säädös valtion säädöstietopankki Finlexin sivustolla. Viitattu 1.9.2009. [Http://www.finlex.fi](http://www.finlex.fi), Lainsäädäntö, Ajantasainen lainsäädäntö.

L 255/1995. Laki ammattikorkeakouluopinnoista. Säädös valtion säädöstietopankki Finlexin sivustolla. Viitattu 1.9.2009. [Http://www.finlex.fi](http://www.finlex.fi), Lainsäädäntö, Säädökset alkuperäisinä, 1995, 255/1995.

LIPAn T&K-työ. 2009. Sivut päivitetty 14.1.2009. Viitattu 1.9.2009.

[Https://intra.jamk.fi](https://intra.jamk.fi), Liiketoiminta ja palvelut -yksikkö, T&K.

Luovuuden ja innovoinnin teemavuosi 2009. 2009. Helsinki: Opetusministeriö. Luovuus ja innovointi. Euroopan teemavuosi 2009 -sivusto. Viitattu 1.8.2009.

[Http://www.minedu.fi/euteemavuosi/Teemavuosi/?lang=fi](http://www.minedu.fi/euteemavuosi/Teemavuosi/?lang=fi).

Mikkonen, A. 2006. Tuloksellista kehittäjäkumppanuutta rakentamassa. Teoksessa Tuloksellista kehittäjäkumppanuutta rakentamassa. Strategiasta 2001 - 2006 strategiaan 2007 - 2013. Toim. AnnaMaija Nieminen. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu, 9 - 14. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 65.

MOT Gummerus Uusi suomen kielen sanakirja 1.0. 2009. Kielikone. Viitattu 6.9.2009.

[Http://www.jamk.fi/kirjasto](http://www.jamk.fi/kirjasto), Nelli-portaali, Mot-sanakirjasto.

OECD Science, Technology and Industry Outlook 2008. OECD Publishing. Viitattu 1.7.2009. <http://213.253.134.43/oecd/pdfs/browseit/9208101E.PDF>.

Ojasalo, K., Moilanen, T. & Ritalahti, J. 2009. Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaisia osaamista liiketoimintaan. Helsinki: WSOYpro.

Opin Ovi -hankekokonaisuus laajenee. 2009. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Tiedote JAMKin intranet-sivustolla 15.9.2009. Viitattu 27.9.2009. https://intra.jamk.fi/etusivu/102/opin_ovi_hankekokonaisuus_laajenee.

Paananen, M. [2004]. Tehokasta kumppanuutta ja projektitoimintaa - kokemuksia EQUAL -teeman ”Yritysten ja henkilöstön sopeutuminen” hankkeista. Helsinki: Net Effect Oy. Viitattu 26.9.2009. <http://www.uta.fi/laitokset/tyt/kkp/projektit/sopeutumiskykyteema/materiaalit/Raportit/2.%20raportti%201.0.doc>.

Patentti- ja hyödyllisyysmallirekisteri. 2009. Helsinki: Patentti- ja rekisterihallitus. Patenttilinja - PatInfo. Tiedonhaku tietokannasta 5.9.2009. Tietokanta päivitetty 5.9.2009. <http://patent.prh.fi/patinfo/default2.asp>.

Perttula, S. 2009. Informaatikko, Jyväskylän ammattikorkeakoulun kirjasto. Haastattelu 24.9.2009.

Project cycle management guidelines. 2004. Aid delivery methods 1. Brussels: European Commission, EuropeAid Cooperation Office. Viitattu 3.9.2008. http://ec.europa.eu/development/icenter/repository/pcm_guidelines_2004_a4.pdf.

Ruuska, K. 2007. Pidä projekti hallinnassa. 6. tark. p. Helsinki: Talentum.

Savonmäki, P. 2007. Opettajien kollegiaalinen yhteistyö ammattikorkeakoulussa. Mikropoliittinen näkökulma opettajuuteen. Väitöskirja. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, koulutuksen tutkimuslaitos. Tutkimuksia 23. Viitattu 1.7.2009. <http://ktl.jyu.fi/img/portal/7849/T023.pdf>.

Seppänen, A. 2009. Tietopalveluklubi, AMKIT ja KDK. PowerPoint-esitys Jyväskylän ammattikorkeakoulun henkilöstökokouksessa 9.6.2009.

Sillfverberg, P. 2007. Ideasta projektiksi. Projektinvetäjän käsikirja. Helsinki: Edita.

Sundbo, J. 2008. Innovation and involment in services. Teoksessa: Innovation and the creative process. Towards innovation with care . ed. by Lars Fuglsang. 2008. Edward Elgar Publ. 25 - 47. Viitattu 1.7.2009. Teoksen Google.books.-versio. http://books.google.fi/books?id=nJnm_OnuMEEC&printsec=frontcover&source=gbs_v2_summary_r&cad=0.

Suomen kirjastoverkosto. 2009. Helsinki: Opetusministeriö. Viitattu 1.7.2009. <http://www.minedu.fi/>, Kirjastot, Kirjastoverkosto.

TAMK Julkaisurekisteri. 2009. Viitattu 28.8.2009. <https://oa.doria.fi/>, Tampereen ammattikorkeakoulu, TAMK Julkaisurekisteri, Julkaisuaikat.

Taulukot tilastossa: Tutkimus- ja kehittämistoiminta. 2009. Helsinki: Tilastokeskus. Tiedonhaku Tilastokeskuksen PX-Web-tietokannasta 27.8.2009. <http://www.tilastokeskus.fi/>, Tuotteet ja palvelut, Verkkopalvelut, Tilastotietokannat, StatFin-tilastotietokanta.

Tervetuloa! 2009. Helsinki: AMKIT-konsortio. Viitattu 28.8.2009. <http://www.amkit.fi/>.

TiedeKOTA-työryhmän raportti. 2008. Helsinki: Opetusministeriö. Viitattu 27.8.2009. <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2008/liitteet/tr09.pdf?lang=fi>

Tieto Töihin tietopalvelu. 2000. Loppuraportti 30.8.2000. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu, matkailu-, ravitsemis- ja talousala.

Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Näkökulmia kehittämisprosessiin, osallistamiseen ja tiedontuotantoon. 2. p. Tampere: Tampere University Press.

Tervola, P. 2009. Tiedon ammattilaisille oma klubi. Osaaminen kilpailukyvyksi 2, 30 - 31.

T&K -tiimi. 2009. Sivusto päivitetty 17.9.2007. Viitattu 21.9.2009. <https://intra.jamk.fi/>, Liiketoiminta ja palvelut -yksikkö, Tiimit, T&K-tiimi.

Turun korkeakoulujen kirjasto- ja tietopalveluiden kehittäminen. 2008. Helsinki: Opetusministeriö. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2008:7. Viitattu 30.8.2009. <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2008/liitteet/tr07.pdf?lang=fi>.

Tutkimus- ja kehitystyön strategia 2008 - 2012. 2008. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Hyväksytty JAMK Oy:n hallituksen kokouksessa 28.4.2008. Viitattu 10.8.2009. <https://intra.jamk.fi/>, Johtaminen ja organisaatio, Strateginen johtaminen, Strategia-asiakirjat.

Vartiainen, M., Ruuska, I. & Kasvi, J. J.J. 2003. Projektiosaaminen - dynaamisen organisaation voimavara. Helsinki: Teknologiainfo Teknova. Teknologiateollisuuden julkaisuja 11/2003.

Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen ajankäyttötutkimus. 2006. Helsinki: Tilastokeskus.

Liite 2. Tunnistusvaiheen ongelmat ja ratkaisuehdotukset Excel-taulukossa (ks. Gopp-työpaja 2007)

ONGELMAT	TUNNISTUSVAIHE						
KIRJASTO	KIRJASTOSSA EI OLE TIETOA JAMK:N HANKKEISTA JA NIDEN SISÄLLÖISTÄ		TIEDON MÄÄRÄÄ EI OLE TUNNISTETTU		TIETO MAHDOLLISISTA MUISTA ESSELVITYKSISTÄ		
	2 ÄÄNTÄ: TEHDÄÄN JAMKIN T&K-HANKKEISTA KARTTA INTRAAN/R5	YLLÄPITO T&K-YKSIKKÖ SUORAAN REPTRONIC:STA		3 ÄÄNTÄ: TIEDONHANKINTASUUNNITELMAN LAADINTA	VERKOSTOT *ASIAANTUNTIJAT REKISTERIIN ESIM. INRAN HENKILÖSTÖHAKUUN	1 ÄÄNI: OSAAMISYMPYRÄ	DOKUMENTOINTI: MIHIN? MIKSI? KUKA? MILLOIN? -> MITÄ LÖYTYI REPWORKS TIETOKANTA
TELILLE TOIMEKSIANTO	5 ÄÄNTÄ: VAIHEITTAIN KOULUTUSALAT VÄREILLÄ	AIE-TIETOKANTA/REKISTERI JAMK:N SISÄLLÄ					
HANKE	HANKKEEN SUBSTANSSITUTKIMUKSEN LÖYTÄMINEN		TOIMINTAYMPÄRISTÖ TIETO (VAIKEA LÖYTÄÄ OIKEA)		AIKAISEMMAT/SAMAAN AIKAAN KEHITTELLÄ OLEVAT HANKKEET	TIEDONHAUN TEKNIKAT *EI OSATA	TIEDON HANKINTA MUISTA HANKKEISTA
		3 ÄÄNTÄ: TUTOR-INFORMAATIKOT HANKKEILLE			HANKEREKISTERIN LAADINTA JAMKIN INTRAAN	VIERIHOITO TIEDONHAUN OPETUS	
		HANKKEISSA RESURSOIDAAN INFORMAATION PALVELUT					
ENNAKOINTI & TIETO	ENNAKOINTITIE -KOTMAINEN		ENNAKOINTITIE -ULKOMAINEN		MEDIASEURATAN VAIKEAA	TIEDONHAKUA EI OLE TUOTTEISTETTU JAMK:ssa	
		*HANKEHOROSKOOPPI HEIKOT SIGNAALIT JUURUT YMS. ANALYYSI NELIKENTTÄ		1 ÄÄNI: HANKITTAAN SKIENTOMETRIKKA TYÖKALUJA	2 ÄÄNTÄ: VALITTAAN SEURATTAVAT MEDIAT	TUOTTEISTETAAN PALVELUPAKETIKSI *LISENSSIT?? TYÖNJAKO	
		MAHDOLLISUUKSIEN HARAVA *ASIAANTUNTIJAT *INFORMAATIKKO MUKANA		VIITTAUS-VERKOSTOT	1 ÄÄNI: UUTISVAHDIT	1 ÄÄNI: REPORTRONIC HANKESTRUKTUURIIN LISÄTÄÄN TIEDONHANKINTA	
YHTEISTYÖKUMPPANIT	MAHDOLLISET KV-PARTNERIT		MAHDOLLISET SUOMALAISET PARTNERIT		MAHDOLLISET PARTNERIT JAMK:N SISÄLLÄ		
			"DEITIPALSTA"				
ULKOISET TEKIJÄT	TIETO MAHDOLLISISTA RAHOITAJISTA		STRATEGIOISTA VAIKEA SAADA TIETOA (EU -> PAIKALLINEN TOIMIALA)				
	5 ÄÄNTÄ: TK-YKSIKKÖÖN OMA INFORMAATIKKO		KOEJÄRJESTELY OPINNAYTEITYÖSSÄ				
	RAHOITUSTIETO T&K PALVELUISTA		T&K INFORMAATIKKO HALLITSEE MYÖS STRATEGIA -HAUT (BRIGITTA TESTAA)	ALUEKEHITTÄMISEEN LIITTYVÄT STRATEGIAT JA OHJELMAT (LINKIT)			
	YRITYSTEN TUTKAILEMINEN?						
	YRITYSREKISTERIT						

Liite 3. Sähköpostikysely (ks. Ijäs 2007)

Hyvä kirjastonjohtaja/tietopalvelupäällikkö!

Kehitämme Jyväskylän ammattikorkeakoulussa sisäistä toimintaamme, johon liittyy kirjastomme henkilökuntaan kuuluvan restonomin opinnäytetyö. Näillä muutamilla kysymyksillä haluamme saada taustatietoa kirjaston roolista ammattikorkeakoulun hanketyössä.

Vastausta odotamme 31.6.2007 saakka osoitteessa: C6389@jamk.fi.

Mikäli itse olet estynyt vastaamaan kyselyyn, toivomme, että välität viestimme eteenpäin vastattavaksi.

KYSYMYKSET

Onko kirjastolla yhteistyötä edustamasi ammattikorkeakoulun hankehenkilöstön kanssa?

_____ ei (mikäli vastasit tähän kohtaan, voit lähettää vastauksesi. Kiitos osallistumisestasi!)

_____ kyllä, jatka seuraavaan kysymykseen

Minkälaista yhteistyötä?

Arvioi kuinka monessa hankkeessa viimeisen vuoden aikana?

Kiitos, että annoit arvokasta aikaasi hankkeellemme!

Eva Ijäs

Kirjaston johtaja
Library Director
Tel.+ 358 14 444 xxxx
Mobile + 358 40 xxx xxxx
Email: eva.ijas@jamk.fi
<http://kirjasto.jamk.fi>

Jyväskylän ammattikorkeakoulu
Jyväskylän University of Applied Sciences, Library- and Information Services
Rajakatu 35, FI-40200 Jyväskylä

Liite 4. Haastattelu 24.9.2009 (ks. Perttula 2009)

Haastattelija: tietopalvelusihteri Birgitta Kurvinen

Haastateltava: informaatikko Suvi Perttula

Kysymys: Tietopalvelun avuksi on tullut uusia välineitä, esimerkiksi portaaliratkaisut (Nelli), automaattiset haut ja sosiaalinen media. Mitä välineitä ja/tai jakelukanavia ottaisit nyt käyttöön, jos hanke olisi tällä hetkellä käynnissä?

Tykkään Nellistä. Se on hyödyllinen nimenomaan systemaattisessa tiedonlähteiden etsinnässä. Koska Nelli-portaaliin kootaan järjestelmällisesti JAMKin tietokantoja ja sähköisiä tiedonlähteitä, esimerkiksi verkkokirjoja, moni satunnaisemminkin touhuava tiedonetsijä löytää sieltä ”helmiä”. Hanketyöntekijä tuskin etsii Nellistä tietoa EU:n puiteohjelmista tai kansallisista rahoitusmahdollisuuksista. Mutta meneillään olevista projekteista sieltä voi löytää tietoa, koska monilla projekteilla on tiedotusvelvollisuus, ne pyrkivät saamaan tietoa toiminnastaan sanoma- ja ammattilehtiin. Samoin alan keskustelua käydään paljon ammattilehdissä, sekä kotimaisissa että ulkomaisissa.

En tiedä, miten ahkerasti hankeväki Nelliä tällä hetkellä käyttää.

Ideoina automaattiset haut ja hälytykset ovat mainioita. Mutta ainakin se automaattisen haun tuottama kooste, minkä olen tilannut sähköpostiini Nellistä, antaa aika karun näköisen listauksen. Se kertoo montako ”osumaa” määrittelemäni hakulause on tuottanut edellisen listauksen jälkeen valitsemistani tietokannoista. Sellaisenaan listaus on luotaantyöntävä, joten tietopalvelutyöntekijän olisi editoitava listauksesta järkevän oloinen sekä etsittävä uudet viitteet ja mahdollisesti myös lähteet käsiin.

Mitä mahdollisuuksia sosiaalinen media antaa tietopalvelutyölle? En varmaankaan hahmota kokonaisuutta tällä hetkellä kunnolla. Työtehtävieni ansiosta tutustun ainakin osaan sosiaalisen median välineitä jo tänä lukuvuonna – ehkä jo ensi vuonna ymmärrän asiaa paremmin.

Realistisesti ajatellen, jos nyt olisin mukana hankkeessa, tekisin varmaankin paljon ”perinteisiä systemaattisia tiedonhakuja” sekä kotimaisista että kansainvälisistä tietokannoista. Sen lisäksi netti on monesti oiva väline tiedon etsintään, sehän on pullollaan esimerkiksi korkeatasoisia virallistiedon lähteitä. Puhelinta ja sähköpostia olisi varmasti käytettävä, jotta tavoittaa hankeihmisiä tai muita avainhenkilöitä. Myös oman henkilökohtaisten verkostojensa kanssa kommunikoidaan edelleenkin usein sähköpostilla ja puhelimella varsinkin työasioissa, vaikka sosiaalinen media vapaa-ajan asioissa olisikin aktiivisessa käytössä. Olisikin kiva tietää, kuinka paljon sosiaalinen media korvaa vielä nykyäänkin hyvin yleisestä puhelimitse tai sähköpostitse välittyvästä ajatusten vaihdosta työelämässäkkin? Hankkeen tehtävät ja aikataulut ohjaavat paljon sitä, mitä välineitä on järkevää käyttää. Jos vaikka TE-keskuksen tai Tilastokeskuksen nettisivuilta ei löydy etsittyä tietoa nopeasti, on tartuttava puheliin ja kysyttävä, mistä sen tiedon voi saada ja maksaako sen saaminen.

Ongelmana voi olla myös se, ettei monien kansainvälisten lehtien uusimpia numeroita saa luettua sähköisissä palveluissa (ns. kokotekstitietokannoissa). Julkaisuviive voi olla parista viikosta vuoteen. Jos hanke tarvitsee tuoretta tietoa, sitä voi olla tarjolla paremmin sähköisessä mediassa. En ole vielä testannut.

Hankkeen raportista käy ilmi, että tekijänoikeudelliset asiat koetaan rajoittaviksi. Minkälaisia tiedon käyttöön liittyviä asioita tulisi huomioida hanketyön näkökulmasta?

Lisenssiehdot ja tekijänoikeusrajoitukset ovat monesti suuri kynnys kirjaston ja hankkeiden välisessä luontevassa yhteistyössä. Tietopalvelua haittaa esimerkiksi se, että kirjasto ei voi yleensä lähettää artikkelikopioita tai -tulosteita hankkeille, sillä tulosteita saa antaa vain opetus- ja tutkimuskäyttöön – jos tietokanta ylipäättään antaa mahdollisuuden tulostaa.

JAMKin hankeihmiset voivat käyttää esimerkiksi Nelliä tarkoituksenmukaisesti, koska he ovat osa (ei-kaupallisen) koulutusorganisaation henkilöstöä. He saavat esimerkiksi Nellin käyttöönsä. Tiukkojen lisenssiehtojen takia JAMKin ulkopuoliset eivät voi kuitenkaan hyödyntää Nelliä ”täysillä”. On tulkinnanvaraista ymmärretäänkö hankkeet

kaupalliseksi toiminnaksi. Rahoittajat (EU, ministeriöt, TE-keskukset yms.) yleensä vaativat, että yritysten rahoitusosuus hankkeesta on 30 - 50 %. Muut kuin JAMKin omat hanketyöntekijät ja yritysten työntekijät pääsevät Nelliin tulemalla JAMKin kirjastoon.

**Mitkä olivat mielestäsi tärkeimmät opitut asiat, joita pitäisi jatkossa hyödyntää?
Entä kompastuskivet? Mitä asioita tulisi ratkaista ja ottaa huomioon yritystietopalvelussa?**

Laadunvarmistus, jos opiskelijat ovat mukana hankkeissa. Opiskelijoiden työpanoksen hyödyntäminen koulutusorganisaatioissa on kannatettavaa, mutta toisaalta työllästä. Opiskelijat etsivät tietoa innokkaasti, jos tietävät sen tulevan todelliseen käyttöön yrityksissä. Kuitenkaan ja luonnollisestikaan heidän tiedonhankintataitonsa eivät ole tietopalveluammattilaisen tasoa, joten kun tietopalvelupyyntöihin vastataan, informaation on aina tarkistettava vastaus ja tarvittaessa (= usein) täydennettävä sitä. Opiskelijoille saattaa riittää, kunhan muutama ok:lta vaikuttava lähde löytyy, mutta informaattikko käy läpi systemaattisesti kaikki alan keskeiset tietokannat.

Tekijänoikeusasiat ja lisenssiehtojen noudattaminen siten, että samalla etsitään järkevähköt tavat välittää hankkeille tietoa ja tiedonlähteitä.

Verkkojen ja verkostojen kutominen.

Tiedon seuraaminen aihepiireittäin onko se mahdollista?

Toki, jos siihen resurssoidaan riittävästi.

Verkostot ja henkilökohtaiset tapaamiset, mikä merkitys tietopalvelussa?

Kyllä niillä on suuri merkitys. Yhteyden ottaminen on helpompaa ja luontevampaa kuin ilman tapaamisia.